

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Internální tábor „Hanke“
The “Hanke” Internment Camp

Judita Holásková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a dějepis se zaměřením na vzdělávání

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Internační tábor „Hanke“* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 20. 7. 2015

.....

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní doc. PhDr. Aleně Míškové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a ochotu, které mi v průběhu práce poskytovala. Rovněž děkuji pracovníkům Archivu bezpečnostních složek a Zemského archivu v Opavě za vstřícné a přátelské jednání.

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o internačním táboře „Hanke“ v Moravské Ostravě. Tábor byl zřízen v květnu 1945 a sloužil k internaci osob německé národnosti, především nacistů a kolaborantů, ale také letitých osob, žen a dětí. V táboře veleli sadističtí dozorci, kteří vězně brutálně týrali a hromadně popravovali. Během prvního měsíce zahynulo 231 osob. Cílem této práce je vylíčit žalostné poměry v táboře a popsat průběh následného vyšetřování tragických událostí. Poslední kapitola objasňuje stav celého případu od roku 1948 až do současnosti. Při zpracování byly použity zejména archivní prameny a dále sekundární literatura, seriálové publikace a internetové zdroje.

KLÍČOVÁ SLOVA

Poválečné Československo, Moravská Ostrava, německé obyvatelstvo, internace, tábor „Hanke“, Vladislav Kusz, Emil Martínek, Jindřich Glos, násilnosti, mučení, popravky.

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the “Hanke” internment camp in Moravian Ostrava. The camp was founded in May 1945 and it was intended for the internment of German population, especially the Nazis and collaborators, but also the old people, women and children. The camp was commanded by sadistic guards who brutally mistreated prisoners and executed them en masse. 231 people died during the first month. The aim of the thesis is to portray deplorable conditions in the camp and to describe the course of the subsequent investigation. The last chapter explains the case status from 1948 to the present. This work uses particularly the archival sources and also the secondary literature, the periodicals and the online sources.

KEYWORDS

Post-war Czechoslovakia, Moravian Ostrava, German population, internment, “Hanke” camp, Vladislav Kusz, Emil Martínek, Jindřich Glos, acts of violence, mistreatment, executions.

Obsah

1	Úvod	6
2	Německé obyvatelstvo v poválečné Moravské Ostravě	8
3	Internační tábor „Hanke“	14
3.1	Mučení a popravy vězňů	17
3.2	Fingovaná vzpoura vězňů	22
3.3	Vražda Františka Šediny	24
3.4	Statistika úmrtí	27
3.5	Seznam obětí	30
4	Vyšetřování případu „Hanke“	38
4.1	První vyšetřování v roce 1945	38
4.2	Parlamentní vyšetřování v roce 1947	41
5	Od roku 1948 po současnost	47
6	Závěr	53
7	Seznam použitých informačních zdrojů	54
8	Seznam příloh	59

1 Úvod

Moravská Ostrava byla osvobozena 30. dubna 1945 příslušníky Rudé armády a 1. československého armádního sboru. Bezprostředně poté vypukla perzekuce německého obyvatelstva. Němci tvořili asi pětinu populace města, avšak mnoho z nich město opustilo ještě před příchodem fronty. Ti, kteří zůstali, zažívali tvrdé pronásledování a museli se podrobit nově zavedeným represivním opatřením. Nadto byli postupně soustřeďováni do internačních, pracovních a sběrných táborů, zřizovaných na území města. V táborech obecně panovaly špatné podmínky, zadržovaní často trpěli hladem a byli terčem šikany dozorců.

Brzy se nejobávanějším zařízením stal internační tábor „Hanke“¹ na Nádražní ulici, který se zcela vymkl kontrole příslušných správních orgánů a v němž se odehrála ta nejhrůznější zvěrstva. Vězni byli vystaveni teroru dozorců, nelidsky týráni a hromadně popraveni. Vše se dělo s „tichým souhlasem“ správce tábora i zemského velitele bezpečnostní stráže. Během prvního měsíce existence tábora zahynulo 231 osob, většina byla popravena oběšením. Hlavní viníci nebyli nikdy adekvátně potrestáni, což mimo jiné zapříčinil liknavý a nedůsledný přístup soudů.

Ústředním tématem této práce jsou poměry a tragické události v táboře „Hanke“ a průběh následného vyšetřování nepřístojností. Práce má za cíl poskytnout detailní analýzu celého případu, a to na základě studia archivních pramenů, s využitím sekundární literatury a dalších zdrojů.

Úvodní kapitola přibližuje poválečnou situaci německých obyvatel v Moravské Ostravě a jejich perzekuci. Také stručně charakterizuje táborovou soustavu na území města. Následující kapitola je věnována internačnímu táboru „Hanke“. Objasňuje okolnosti vzniku tábora a životní podmínky vězňů. Dále pojednává o brutálním zacházení s internovanými a uvádí konkrétní případy násilných aktů, jejichž popis se dochoval ve vyšetřovacích spisech. Tato kapitola rovněž obsahuje statistiku úmrtí vězňů a seznam obětí.

Další kapitola pojednává o vyšetřování případu „Hanke“ v letech 1945 a 1947. Nejdříve vysvětluje okolnosti prvního šetření v roce 1945. Poté rekonstruuje průběh

¹ Označení „Hanke“ je v této práci uváděno v uvozovkách, neboť se nejednalo o oficiální název. Tábor byl neformálně pojmenován podle bývalé speditérské firmy Hanke, v jejichž prostorách se nacházel.

parlamentního vyšetřování v roce 1947 a shrnuje výsledky soudního procesu s obžalovanými.

Poslední kapitola nastiňuje „druhý život“ kauzy „Hanke“ po únorovém převratu v roce 1948. Uvádí zdroje, jež se zmiňují o událostech v táboře, a zveřejňuje výpovědi pamětníků, které byly v posledních letech publikovány. Závěr kapitoly připomíná nedávný počín ostravského okrašlovacího spolku, jenž inicioval vystavení naučné cedula v místě, kde se tábor „Hanke“ nacházel.

Práce čerpala především z archivních zdrojů, neboť případ „Hanke“ nebyl doposud zevrubněji zpracován.² Důkladné studium archivních pramenů, jejich zpracování a interpretace představují hlavní přínos práce. Nejvýznamnějším zdrojem byly dokumenty z Archivu bezpečnostních složek v Praze a v Kanicích u Brna. Pro doplnění posloužily archiválie ze Zemského archivu v Opavě. Při zpracování byla využita také sekundární literatura, seriálové publikace (zejména dobový tisk) a internetové zdroje.

² Výjimku tvoří příspěvek historika Mečislava Boráka ve sborníku *Ostrava* (BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945. In: *Ostrava: Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy 1997, s. 88–124). Ani tento příspěvek však neposkytuje vyčerpávající rozbor, nicméně obsahuje cenné postřehy a informace.

2 Německé obyvatelstvo v poválečné Moravské Ostravě

V Moravské Ostravě žilo za protektorátu více než 26 000 Němců, kteří představovali zhruba pětinu celkového počtu obyvatel města. Většina z nich, včetně hlavních funkcionářů nacistického aparátu a správy, opustila město již v prvních měsících roku 1945 ze strachu před blížící se frontou a tušenou mstou vítězů. Moravská Ostrava³ byla osvobozena 30. dubna 1945 vojsky Rudé armády a jednotkami 1. československého armádního sboru v rámci Ostravské operace (též Ostravsko-opavské operace), a to prakticky během jednoho dne. Tou dobou ve městě pobývalo asi jen 6 000 německých starousedlíků. Byli mezi nimi také příslušníci nacistických organizací a zločinci, nicméně převažovali prostí obyvatelé, kteří nedokázali opustit svůj domov a snad se domnívali, že jim nehrozí žádné nebezpečí, pokud se osobně ničím neprovinili. Bezprostředně po osvobození města je však tvrdě zasáhla vlna rozhořčení a touhy po pomstě za nacistická zvěrstva a příkoří.

V prvních poválečných dnech se objevovaly nezdařené pokusy o veřejné lynčování Němců v ulicích města. Častým jevem byly sebevraždy Němců i případy jejich násilného usmrcení bez soudu nebo na základě rozsudků živelně zřizovaných vyšetřovacích komisí.⁴ Všichni Němci, ale často i jen ti, kteří byli za Němce např. z jazykových důvodů mylně považováni, byli zbaveni občanských práv (na základě dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb.)⁵, určení k nucené práci (dekret č. 71/1945 Sb.)⁶, majetkově vyvlastněni (dekret č. 108/1945 Sb.)⁷ a v mnoha případech

³ Moravská Ostrava (německy *Mährisch Ostrau*) byla v době existence internačního tábora „Hanke“ statutárním městem. S platností od 1. ledna 1924 byly k Moravské Ostravě připojeny moravské obce Přívoz, Vítkovice, Mariánské Hory Zábřeh nad Odrou, Nová Ves a Hrabůvka, čímž ministerstvo vnitra začalo realizovat projekt tzv. Velké Ostravy (úmysl spojit Moravskou Ostravu s okolními moravskými a slezskými obcemi). Vládní nařízení z 29. května 1941 rozhodlo o připojení dalších obcí – Slezské Ostravy, Heřmanic, Hrabové, Hrušova, Kunčic nad Ostravicí, Kunčiček, Michálkovic, Muglinova, Nové Bělé, Radvanic, Staré Bělé a Výškovic. Vzniklo tak statutární město Moravská Ostrava a naplnila se myšlenka Velké Ostravy. Od 24. listopadu 1990 je Moravská Ostrava součástí samostatného městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz.

⁴ Srov. BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945, s. 88.

⁵ Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 2. srpna 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.

⁶ Dekret prezidenta republiky ze dne 19. září 1945 o pracovní povinnosti osob, které pozbyly československého státního občanství.

soustředování v internačních zařízeních;⁸ to vše na základě kolektivní odpovědnosti, bez ohledu na míru osobního provinění. Výjimku tvořili pouze prokazatelní antifašisté a zčásti osoby z národnostně smíšených manželství.

Němečtí obyvatelé se museli podřídit mimořádně restriktivním opatřením a nařízením, která všestranně omezovala jejich svobodu i práva a která se nápadně podobala opatřením, jež předtím uplatňovala nacistická moc vůči Židům. Deník *Nová svoboda* uveřejnil 17. května 1945 vyhlášku náčelníka Národní bezpečnostní stráže, jenž přikazoval: „*Nařizuji s okamžitou platností, aby všechny osoby německé národnosti ve stáří od 6 let nosily následující označení: bílý kruh v průměru 15 cm a v něm z černého plátna našité „N“ v síle 2 cm, jehož okraje jsou 1 cm od obvodu kruhu. Toto označení se nosí na levé straně prsou. Němci, kteří byli organizováni ve straně NSDAP, v SA, SS, NSV, NSF, NSKK, Hitlerjugend nebo jiných složkách NSDAP,*⁹ *musejí nositi tentýž odznak ještě na zádech (tedy dva, jeden na prsou, druhý na zádech).*“¹⁰

Dále vyhláška všem Němcům zakazovala užívání dopravních prostředků a navštěvování veřejných místností či parků. Po 20. hodině nesměli vycházet ze svých domovů a nakupovat v obchodech mohli pouze hodinu před zavírací dobou. Při setkání s příslušníkem československé nebo sovětské armády museli smeknout a projít kolem něj v připraveném postoji. Tato nařízení se nevztahovala na rakouské státní příslušníky, pokud nepatřili k nacistům, na Němce žijící ve smíšeném manželství, jestliže nebyli členy nacistických uskupení, ani na antifašisty, kteří byli schopni prokázat své záslužné činy.

⁷ Dekret presidenta republiky ze dne 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

⁸ DANĚK, Radoslav. Táborová soustava na Ostravsku a poválečná perzekuce německého obyvatelstva. In: *Vyhnání, vysídlení, odsun?* [online]. Poslední úpravy 29. 4. 2013 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/sbornik-ze-studentske-konference-vyhnani-vysidleni-odsun/>.

⁹ NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) – Národně socialistická německá dělnická strana.

SA (Sturmabteilung) – nacistické úderné oddíly.

SS (Schutzstaffel) – nacistické ochranné oddíly.

NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt) – Národně socialistická péče o blaho lidu.

NSF (Nationalsozialistische Frauenschaft) – Národně socialistické ženské hnutí.

NSKK (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps) – Národně socialistický motoristický sbor.

Hitlerjugend – Hitlerova mládež (polovojenská mládežnická organizace NSDAP).

¹⁰ Vyhláška. *Nová svoboda* 17. 5. 1945.

Nařízení diskriminující německé obyvatele však byla ještě mnohem širší – pouze v omezené míře mohli využívat služeb (např. navštívit lékaře nebo holiče), nesměli bez povolení vlastnit rádio, telefonovat, jezdit na kole či mluvit německy na veřejnosti, jejich korespondence podléhala cenzuře.¹¹ Také průběh prvního transportu Němců z Moravské Ostravy 13. června 1945, při němž bylo asi 1260 Němců posláno na Krnovsko a tam ponecháno svému osudu, velmi připomínal první transporty ostravských Židů z října 1939.¹²

Pořádek, bezpečnost, zatýkání „nepřátelských živlů“ i dílčí evakuaci Němců zajišťovaly bezpečnostní oddíly, jež se zformovaly z bývalých příslušníků četnictva nebo policie a členů různých ozbrojených skupin – Revolučních gard, lidových milicí, národních a občanských stráží, skutečných i „narychlo“ vytvořených partyzánských skupin.¹³ Jejich postup vůči německému obyvatelstvu byl značně tvrdý a nekompromisní. Často nerozlišovali mezi skutečnými provinilci a domnělými viníky, surově zacházeli i s německými civilisty. Takové jednání bylo podmíněno motivy, v nichž vedle více nebo méně upřímně míněné snahy zabránit chaosu a rozvratu vystoupila výrazně do popředí touha po odplatě a též po rychlém a snadném obohacení.¹⁴

Protiněmeckou averzi a hysterii záměrně stupňovaly některé deníky, zvláště *Nová svoboda*, krajský tiskový orgán KSČ. Lidé, kteří se k německému obyvatelstvu stavěli smířlivěji, byli pod velkým tlakem, neboť jakákoli snaha obhajovat Němce nebo jim pomáhat byla označována za zradu a dokonce trestný čin. Komise pro vnitřní národní bezpečnost 14. června 1945 českou veřejnost varovala, že „*jakékoliv poskytnutí přístřeší, šatstva nebo potravin německým státním příslušníkům bude přísně stíháno. Kdo o těchto případech ví, je povinen oznámiti to nejbližším bezpečnostním orgánům, Národnímu výboru nebo Komisi pro vnitřní bezpečnost.*“¹⁵ Projevy solidarity a pomoci však přesto neustávaly, o čemž svědčil článek z 29. června 1945: „*Téměř denně jsme svědky toho, jak Češi podávají Němcům zajištěným i posílaným na práci jídlo a jiné předměty. Sami si stěžujeme, že nemáme co jíst, ale i z toho mála dostávají Němci. [...]*“

¹¹ Viz BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 89.

¹² Viz M. Ostrava se zbavuje Němců. *Hlas* 14. 6. 1945.

¹³ STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945–1947*. Praha 1991, s. 62–63.

¹⁴ Tamtéž, s. 63.

¹⁵ Upozornění české veřejnosti. *Nová svoboda* 15. 6. 1945.

*Bude dobře, když veřejnost si dá pozor na nenapravitelné přítelíčky Němců, bude je sledovati a bude-li to žádoucí, dá je i zajistit.*¹⁶ Výstrahy před poskytováním pomoci německým obyvatelům byly v tisku několikrát zopakovány.¹⁷ Postoj k Němcům se stával také předmětem politického boje, např. rezoluce všech závodních a místních organizací komunistické strany v Ostravě požadovala okamžité zastavení jakýchkoliv úlev poskytovaných Němcům a zřízení prověřovacích občanských komisí, které by prozkoumaly již udělené úlevy a veřejně kritizovaly „příznivce“ Němců.¹⁸

Značný počet německých obyvatel byl soustředěn a izolován v internačních táborech a dalších střediscích, které často vznikaly v objektech sloužících podobnému účelu již za protektorátu.¹⁹ Během několika týdnů se tam ocitly nejen osoby se zřejmou nacistickou minulostí a jejich podporovatelé, ale mnohdy i početné skupiny Němců, včetně žen a dětí, jimž později nebyla prokázána žádná vina. Moravská Ostrava vykazovala největší počet táborů na Moravě a ve Slezsku. Na území města vzniklo v prvních týdnech po osvobození asi 25 táborových zařízení. Zřizovaly se v podstatě ve všech městských částech a byly umístěny v nejrůznějších objektech – ve veřejných budovách, školách, hostincích, dělnických kasárnách aj. Nejvíce středisek se nacházelo v centru města (na Cihelní ulici, v bývalém hotelu Pichler na Pivovarské ulici a v objektu někdejší firmy Hanke na Nádražní ulici), v Přívoze a ve Vítkovicích. Tábory vznikaly i v dalších městských částech – v Mariánských Horách, Hulvákách, Hrabůvce, Zábřehu, Kunčicích, Výškovicích, Slezské Ostravě, Staré Bělé, Hrušově, Bartovicích, Michálkovicích a Radvanicích. Na konci června bylo v těchto táborech zadržováno 6 090 osob.²⁰

Charakter jednotlivých táborů zpočátku nebyl přesně vymezen, později se dělily podle účelu, jemuž sloužily, na internační (etnická segregace), pracovní (soustřeďovaly

¹⁶ Náš poměr k Němcům a jejich přítelíčkům. *Nová svoboda* 29. 6. 1945.

¹⁷ Viz např. Výstraha přechovávácům Němců. *Tamtéž* 31. 8. 1945.

¹⁸ Viz BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 91.

¹⁹ Nacistická okupační správa vybudovala na Ostravsku pro účely válečné výroby pracovní tábory a soustřeďovala v nich tisíce lidí z protektorátu Čechy a Morava, okupovaných území východní Evropy a rovněž válečné zajatce. – Viz DANĚK, Radoslav. Táborová soustava na Ostravsku a poválečná perzekuce německého obyvatelstva. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/sbornik-ze-studentske-konference-vyhnani-vysidleni-odsun/>.

²⁰ DANĚK, Radoslav: Táborová soustava na Ostravsku a poválečná perzekuce německého obyvatelstva. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/sbornik-ze-studentske-konference-vyhnani-vysidleni-odsun/>.

nuceně pracovně nasazené) a sběrné (shromažďovaly osoby určené k odsunu). Některé internační tábory rovněž fungovaly jako dočasné věznice pro nacisty a kolaboranty.

Zejména v prvních poválečných měsících v táborech panovaly velmi špatné podmínky. Objekty, v nichž se tábory nacházely, nebyly vůbec uzpůsobeny pro zadržování většího množství osob. Internovaní Němci neměli k dispozici základní hygienické prostředky ani čisté šatstvo a prádlo, přespávali na holé zemi bez přikrývek. Nevyhovující zdravotní péče a nedostatek potravin způsobovaly nadměrnou úmrtnost a zvyšovaly nebezpečí šíření různých nemocí. Správu a ostrahu táborů mnohdy zajišťovali pochybní, nemorální jedinci, již se v některých případech uchýlovali ke kriminálním činům – krádežím, brutálnímu týrání, znásilňování i vraždám. V tomto ohledu se nejhrůznějším „příkladem“ stal právě internační tábor „Hanke“ na Nádražní třídě v centru Moravské Ostravy, který sloužil jako prozatímní věznice Národní bezpečnosti. Byli zde vězněni především příslušníci nacistických organizací a kolaboranti, ale též váleční zajatci a ženy s dětmi.

Jedním z hlavních účelů internace Němců se stalo jejich pracovní využití, které mělo částečně vynahrazovat rozsáhlé hospodářské škody způsobené německou okupační správou. Práceschopní Němci ve věku od 14 do 65 let byli přidělováni Okresním úřadem ochrany práce do různých zaměstnání. Podíleli se na odstraňování válečných škod, obnově provozu v dopravě a ve strategicky důležitých průmyslových závodech nebo sezónních zemědělských pracích. Kupříkladu odklízeli trosky válkou poškozených objektů, pomáhali při likvidaci poškozené vojenské techniky a nevybuchlé munice, byli k dispozici živnostníkům, školám apod.

Zatýkání, zajišťování a internace se neměly týkat úředně prověřených Rakušanů, osob ze smíšených manželství, osob pod ochranou národních výborů s potvrzením Národní bezpečnostní stráže ani žen s dětmi.²¹ Rozhodnutí bezpečnostní komise ostravského Národního výboru z 21. června 1945 upravovalo stávající podmínky a rozšířilo okruh osob, jež nemusely být internovány. Z internace byli vyjmuti těžce nemocní lidé, invalidé, ženy v pokročilém stadiu těhotenství, rodičky, šestinedělky a

²¹ ZA Opava, f. Oblastní velitelství SNB M. Ostrava I, kart. 3 – Pokyny velitelství Uniformované Národní bezpečnostní stráže v Moravské Ostravě ze 17. a 18. 5. 1945.

ženy s dětmi do čtrnácti let.²² Museli se však dvakrát týdně hlásit u bezpečnostních referentů národních výborů.

Situace v ostravských táborech se zlepšila na podzim 1945, kdy se většina z nich dostala pod oficiální kontrolu příslušných orgánů, které zajistily nový systém řízení a zásobování potravinami. Tyto úkoly zajišťovala Účtárna internačních a pracovních středisek, samostatný úřad při ostravském Ústředním národním výboru. Později správu táborů převzalo Velitelství internačních a pracovních středisek, které podléhalo Sboru národní bezpečnosti.

Internační, pracovní i sběrné tábory byly postupně rušeny a do konce roku 1948 všechny zanikly. V případě některých zařízení se však jednalo o pouhou formalitu, neboť komunisté již dříve rozhodli o jejich přeměně v tábory nucené práce.²³ Vytvoření táborové soustavy pro německé obyvatelstvo tak v podstatě otevřelo dveře perzekuci jiných skupin osob, vyčleněných na základě jejich politické příslušnosti, sociálního statusu či profesního zaměření.

²² Bezpečnostní komise při Nár. výboru v Mor. Ostravě. *Nová svoboda* 22. 6. 1945.

²³ DANĚK, Radoslav. Táborová soustava na Ostravsku a poválečná perzekuce německého obyvatelstva. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/sbornik-ze-studentske-konference-vyhnani-vysidleni-odsun/>.

3 Internační tábor „Hanke“

Jako počáteční vhled do problematiky internačního tábora „Hanke“ může posloužit zpráva předsedy Zemské úřadovny Státní bezpečnosti v Ostravě dr. Lumíra Kročka, zaslaná ministerstvu vnitra do Prahy dne 20. září 1947. Dr. Kroček v ní shrnul vše podstatné:

„V revolučních dnech ihned po osvobození byli ve skladišti fy. ‚HANKE‘ v Ostravě soustředěni zajištění Němci, většinou příslušníci nacistických organizací. Záhy po zřízení tohoto internačního střediska docházelo tam k hromadným úmrtím internovaných. Většina těchto úmrtí nastala za podezřelých okolností. Celkový počet zemřelých v tomto táboře dosáhl čísla 234.²⁴ Mezi osobami zemřelými za podivných okolností je také František Šedina z Ostravy, který byl české národnosti a bydlel se svou rodinou v domku na nádvoří tábora ‚Hanke‘.

Předběžným vyšetřováním případu bylo zjištěno, že v tomto internačním středisku měly být prováděny hromadné popravy internovaných a věznění – muži i ženy – byli nelidsky týráni. Tábor se stal záhy postrachem nejen vězněných Němců, ale i okolního obyvatelstva. Kromě uvedených násilností měly být internovaným odcizovány různé cenné věci.“²⁵

Internační středisko bylo zřízeno téměř v centru města v objektu bývalé zasilatelské firmy Hanke na rušné Nádražní ulici č. 75.²⁶ Nacházelo se na frekventovaném místě, v oblasti obytné zástavby, téměř naproti těžní věže a těžní budovy bývalého Dolu Jindřich.²⁷ Dvůr tábora a Nádražní třídu odděloval vysoký prkenný plot.²⁸ Tuto lokalitu vybral vedoucí politického oddělení ostravského ředitelství Národní bezpečnosti Vladislav Kusz, neboť skladiště firmy Hanke bylo výhodně položeno blízko ředitelství.

²⁴ Ve většině dokumentů je uveden mylný počet 234 osob, který vychází z vyšetřující zprávy Oblastní úřadovny StB v Ostravě (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Vyšetřující zpráva z 23. 7. 1947, č. j. 311-taj./1947). V soupisu obětí je omylem dvakrát uveden Stanislav Směja, Edward Pohl do seznamu nepatří, neboť zemřel až 28. 3. 1946 na onemocnění žlučníku, v jednom případě navíc došlo k chybě v číslování. Skutečný počet obětí je tudíž 231.

²⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57, č. 38/4-taj. – 1947.

²⁶ Speditérství Hanke obstarávalo přepravu piva.

²⁷ Viz situační plán tábora na str. 62.

²⁸ Srov. BORÁK Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 123.

Tábor vznikl kvůli nedostatečné kapacitě věznic ve městě, sloužil jako prozatímní (nouzová) policejní věznice pro osoby německé národnosti, především nacisty, a rovněž pro Čechy obviněné z kolaborantství. Byly zde zadržovány také přestárlé osoby, ženy a děti. Internovaní byli ve většině případů místní občané, popř. pocházeli z blízkého okolí Ostravy, a mluvili česky. Muži a ženy bydleli odděleně, významnější nacističtí funkcionáři, zejména příslušníci SA a SS, byli umisťováni do cely č. 6. Ženy s dětmi obývaly stěhovací vozy na nádvoří.²⁹

Po příchodu do střediska se každý zadržený musel dostavit do přijímací kanceláře, kde ho dozorcí důkladně prohlédli a odebrali mu peníze a vše, co si s sebou přinesl. Strážný Břetislav Hotový udal: „*Byl jsem svědkem, jak za jedno dopoledne bylo zabaveno 250 000 K.*“³⁰ Dozorcí rovněž zabavovali lepší obleky a spodní prádlo. V tom případě si vězni museli obléci spodní prádlo a obleky, jež zůstaly po popravených. Zabavený majetek strážní odevzdávali svým nadřízeným. Dozorce Hotový vypověděl, že zemský velitel bezpečnostní stráže Vladimír Sedlář³¹ „*jezdí autem každou sobotu k rodičům do Police, kamž odváží plné kufrы*“³². Dále uvedl: „*Sedlář má mnohopokojovou vilu, krásně zařízenou, kde má milionové ceny v kobercích, křišťálu apod. Paní Sedlářovou jsem na vlastní oči viděl, jak jednou šla do divadla a byla ověšena zlatem a brilliantovým náhrdelníkem milionové ceny. I pan Sedlář má na ruku zlaté hodinky mírové ceny Kč 10000.*“³³

Na tamější poměry vzpomíná bývalý vězeň Jindřich Seger: „*Spali jsme na zemi v seně. Na žádnou práci jsme nechodili a tak jsme přicházeli o možnost sehnat venku*

²⁹ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 96.

³⁰ MAREŠ, Michal: *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. Praha 1999, s. 350.

³¹ Vladimír Sedlář, nar. v Polici u Valašského Meziříčí, člen KSČ, pracoval v Baťových závodech na Slovensku, do Ostravy přišel bezprostředně po jejím osvobození. Po dohodě s komunistickým předsedou Ústředního národního výboru (dále ÚNV) Josefem Kotasem nechal na Ostravsku rozpustit celý policejní aparát včetně četnictva. Následně ho ÚNV v Ostravě povýšil na kapitána (tzv. partyzánský kapitán), Sedlář se stal zemským velitelem bezpečnostní stráže pro Slezsko a později zemským velitelem SNB pro Slezsko (název SNB byl stanoven výnosem ministra vnitra z 2. 6. 1945). V této funkci ihned začal reorganizovat bezpečnostní službu na Ostravsku i v celém Slezsku a dohlížel na bezpečnostní situaci v Ostravě. – Srov. POSPÍŠIL, Jaroslav: *Hyeny*, Vizovice – Lípa 2002, s. 245–247. – KVAPILOVÁ, Iva: Přehled organizačního vývoje Sboru národní bezpečnosti v letech 1945–1950 se zaměřením na veřejně bezpečnostní (resp. pořádkovou a kriminální) složku. In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*. Praha 2003, s. 68.

³² MAREŠ, Michal: *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. Praha 1999, s. 351.

³³ Tamtéž.

*něco k snědku. Byli jsme pořád zavření, chodili jsme se jen vyvenčit na hnojiště, kde byl záchod. Ráno a večer jsme dostávali sotva půl litru černé náhražkové kávy, samozřejmě hořké, v poledne několik brambor vařených ve slupce. Měli jsme strašný hlad. Nedostávali jsme ani chléb, jen někdy nám tajně hodili přes plot nakousnutý krajíc či zbytky jídel českých občanů, když vycházeli z blízkého kina Alfa. Rvali jsme se o to jako vlci.*³⁴

Nelze s přesností určit, kdy tábor vznikl. Podle zprávy ministerstva vnitra začal fungovat asi 10. května 1945 a až do 13. června 1945, kdy správu tábora převzaly řádné orgány SNB, v něm docházelo k „ukrutnostem a zločinům“³⁵. Do konce června 1945 zařízením prošlo téměř 600 internovaných mužů a přibližně 100 žen.³⁶ V létě 1945 byli vězni přemístěni do jiných internačních středisek a již na podzim téhož roku tábor „Hanke“ zřejmě zanikl, i když se vyskytují domněnky, že ještě v roce 1946 sloužil k soustředování Němců určených k transferu.

Za podmínky a dění v táboře zodpovídal Vladislav Kusz³⁷, vedoucí politického oddělení Národní bezpečnosti v Ostravě, jenž „prováděl dozor a kontroly ve všech táborech pro Němce“³⁸. Od 12. května 1945 tábor střežili výpomocní členové stráže Národní bezpečnosti. Velitelem tábora se stal horník Emil Martínek³⁹, jemuž horlivě pomáhali dozorcí Josef Jurášek⁴⁰ a Ludvík Pieczka⁴¹, oba z Vratimova. Starali se o

³⁴ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945, s. 123.

³⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57, č. VII/C – 14.936/taj. – 47.

³⁶ STANĚK, Tomáš: *Tábory v českých zemích 1945–1948*, Šenov u Ostravy 1996, s. 35.

³⁷ Vladislav Kusz (v dokumentech někdy chybně uváděn jako Kus, Kuss nebo Kuzs), nar. 10. 2. 1908, bytem ve Slezské Ostravě, Zvěřinova ulice č. 819, ženatý, římskokatolického vyznání, povoláním zámečnick – manipulát, člen KSČ (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Vladislava Kusze před vyšetřovací komisí z 5. 11. 1947).

³⁸ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva oblastní úřadovny StB v Ostravě z 13. 10. 1947, č. 311/2 – taj. 1947.

³⁹ Emil Martínek (někdy uváděn jako Martinek), nar. 21. 5. 1910 v Petřvaldu, bytem v Hrušově č. 67, ženatý, evangelického vyznání, hlásil se ke KSČ, ale nejspíše nebyl členem (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Emila Martínka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947).

⁴⁰ Josef Jurášek, nar. 5. 6. 1901, ženatý, bez vyznání, elektromontér, člen KSČ (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Josefa Juráška před vyšetřovací komisí z 5. 11. 1947. – Tamtéž, zpráva přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947).

⁴¹ Ludvík Pieczka (někdy nesprávně uváděn jako Pietschka nebo Pietzska), nar. 15. 8. 1911, ženatý, v československé církvi (pozn. dnes Církev československá husitská), dělník, člen KSČ (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Ludvíka Pieczky před vyšetřovací komisí z 5. 11. 1947. – Tamtéž, zpráva přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947).

administrativní záležitosti. Dalšími strážnými byli: Rudolf Vons, Karel Harabiš, František Podaný, Josef Volf, Miroslav Adamec, Antonín Zdráhala, Štěpán Barčák, Ladislav Kulich, Miroslav Böhm, Adolf Gorčák, Josef Adamus a Richard Pilát.⁴²

Emil Martínek, Josef Jurášek ani Ludvík Pieczka nebyli v době okupace členy odboje nebo partyzánských uskupení, nikdo z nich nebyl vyslýchán či vězněn gestapem. Pouze Pieczka uvedl, že udržoval spojení se skupinou Jana Žižky a údajně získal od této skupiny děkovný přípis.⁴³

Největší díl odpovědnosti za týrání a popravy internovaných osob nesli Kusz, Martínek, Jurášek, Pieczka a též jeden z vězňů Jindřich Glos⁴⁴, hlavní „vykonavatel“ poprav. Glos měl české rodiče, ale už před válkou se hlásil k německé národnosti. Za okupace vstoupil do NSDAP a vykonával sanitní službu u SA.⁴⁵ V táboře byl zadržován od 26. května 1945 a právě s jeho příchodem zde začalo hromadné popravování.⁴⁶

3.1 Mučení a popravy vězňů

Tábor „Hanke“ ostatní internační tábory výrazně „převyšoval“ brutalitou týrání vězňů a četností poprav. Dozorci internované ponižovali, bili, krutě týrali a brutálně znásilňovali ženy, k čemuž nutili i některé vězně. *„Týrání bylo prováděno nelidským způsobem a za takových okolností, že vyvolávalo mezi internovanými hrůzu a strach.“*⁴⁷ Mučení i popravy se nejčastěji uskutečňovaly v cele č. 6, kde byli umístěni význačnější nacističtí pohlaváři. Josef Mušálek⁴⁸, jenž byl v táboře zadržován od poloviny května, vypověděl: *„[...] vězňové byli také denně biti. Já sám jsem dostával ráno i večer*

⁴² ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Informace pro předsedu vyšetřovací komise z 31. 10. 1947.

⁴³ Tamtéž, záznam výpovědi Ludvíka Pieczky před vyšetřovací komisí z 5. 11. 1947.

⁴⁴ Jindřich Glos (někdy uváděn jako *Heinrich Gloss*), nar. 1890 v Opavě, ženatý, římskokatolického vyznání, masér a ošetřovatel ve Vítkovických železárnách.

⁴⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947. – Srov. STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*, s. 178.

⁴⁶ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945, s. 101.

⁴⁷ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 13. 10. 1947.

⁴⁸ Josef Mušálek, nar. 1899, bytem v Ludgeřovicích 264, ženatý, římskokatolického vyznání, horník (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Mušálka ze 4. 11. 1947).

pentrekem. Vězni bili biti vždy 3 strážnými současně po hřbetě. Sám jsem napočítal, že jeden vězeň dostal 115 ran.“⁴⁹

Přeživší vězeň Jindřich Seger, který přišel do tábora 18. května 1945 jako sedmnáctiletý, vzpomínal, jakým způsobem dozorci ponižovali zajaté: „*Museli jsme třeba každou neděli kolem desáté dopoledne nastoupit na nádvoří a utvořit kruh. [...] Uprostřed kruhu musel chodit vězeň, který měl přes sebe jako talár přehozený německý prapor s vystřiženou svastikou, na hlavě cylindr, bílé rukavice, na jedné noze vojenskou holínku a na druhé dámský střevíc s vysokým podpatkem. S hůlkou v ruce obcházel dokola a musel volat: „Wir danken unserem Fuhrer!“*“⁵⁰ Každý z kruhu ho musel udeřit. *Kdo udeřil málo, toho dozorci vytáhli ven a ukázali mu, jak se má bít. Nikdo neobešel víc než půl druhého kola.*“⁵¹

Seger si dobře pamatoval také internovaného Jindřicha Glose, jemuž dozorci nechali volnou ruku při trýznění spoluvězňů. O Glosovi vyprávěl: „*Tento zločinec se jednou dověděl, že v táboře se nachází i jeho nastávající zeť Oskar Stalzer*“⁵², který býval ředitelem Bohumínské dráhy [...]. *Glossova dcera byla těhotná a tak se na něm asi chtěl pomstít. Mezi dvěma lavicemi mu kolenem vykloubil oba lokty, takže z něho udělal bezmocného mrzáka. Nechal mě později vyvolat z cely na dvůr a řekl mi: „Ty jsi Heinrich, já jsem Heinrich, tak tě k němu přiděluji jako ordonanc, budeš se o toho hajzla starat.“ Tak jsem musel pana Stalzera každé ráno umýt a učesat, obléct, odvést na latrínu, nakrmit. Dělal jsem to asi deset dnů a celkem rád, až se jednou ráno už na dvoře neobjevil.*“⁵³

Jindřich Glos byl v táboře internován od 26. května 1945. Jednalo se o člověka „*sadistické a násilné povahy*“,“⁵⁴ který „*páchal na vězních největší násilnosti*“⁵⁵. Bezprostředně po příchodu Glose výrazně vzrostla brutalita mučení a začaly hromadné

⁴⁹ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁵⁰ V překladu „*Děkujeme našemu Vůdci*“.

⁵¹ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 123–124.

⁵² Vyšetřující zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 23. 7. 1947 udává, že Oskar Stalzer zemřel 4. 6. 1945 (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57, č. j. 311 – taj. /1947).

⁵³ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 123.

⁵⁴ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva přednosty Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

⁵⁵ Tamtéž.

exekuce vězňů. Při úvodním výslechu si totiž jeho agresivního a násilnického charakteru všiml velitel tábora Martínek. Když byli vězni tázáni, zda jsou příslušníky SA nebo SS, Glos udal svého nadřízeného Rudolfa Paskera⁵⁶, jenž se bál přiznat. Martínek nechal Paskera předstoupit a přikázal mu, aby se ohnul. Následně nařídil Glosovi, aby Paskera zbil býkovcem.

„Glos pak bil Paskera tak dlouho, až tento upadl na zem. Při této akci vyvíjel Glos nadměrnou brutalitu a tím si získal vedoucího Martínka. Když pak zůstal Pasker ležeti na zemi, rozlítl se Glos ještě více a, když mu nebylo bráněno v jeho jednání, naopak, když byl nabádán k ještě větší aktivitě, skočil na ležícího Paskera a skákal mu na hrudi tak dlouho, až mu rozšlapal hrudník a Pasker zůstal na zemi ležeti mrtev.“⁵⁷

Glos si „touto akcí získal vedoucího tábora“⁵⁸ Martínka, stal se kápem obávané cely č. 6. a rovněž hlavním „vykonavatelem“ násilných činů. Ještě téhož dne v nočních hodinách provedl za dozoru Martínka a dalších strážných čtrnáct poprav. Asistoval mu spoluvězeň Oskar Milik, který se podílel i na některých dalších exekucích.

Před samotnou popravou Martínek ještě každého vězně vyslýchal, vyptával se, „*jaké má funkce a kolik Čechů nebo Rusů udal nebo zabil*“⁵⁹. Glos nelidským mučením, zvláště lámáním prstů, rukou a žeber, nutil vyslýchané k přiznání. Kvůli nesnesitelnému utrpení se většina vězňů k vymyšleným deliktům přiznala a musela podepsat předem připravený protokol. Po popravě, někdy však i před ní, byly vězňům trhány zlaté zuby a můstky. Občas se stalo, že dozorce vytrhl s můstkem i celý zub.⁶⁰ Následně byli vězni předáni Glosovi a Milikovi, kteří je popravovali oběšením na odpadním potrubí nebo dřevěné šibenici.⁶¹ Glos vypověděl:

„Ještě když stál na bedně a měl smýčku na krku, ptal se ho Martínek, jestli ještě něco má na svědomí a když odpověděl nebo neodpověděl, dal příkaz k popravě. Někdy

⁵⁶ Podle zprávy přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947 byl Rudolf Pasker vedoucím SA R/8 (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57). Vyšetřující zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 23. 7. 1947 udává, že Rudolf Pasker zahynul 28. 5. 1945 (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57, č. j. 311 – taj./1947).

⁵⁷ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž, záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž, záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

se stalo, že popravovaný se utrl, musel se znovu věšet, nebo ho Martínek dostřelil. [...] Vesměs však všichni popravovaní byli mrtví a sám jsem se o tom poslechem na srdci přesvědčoval. [...] Při popravách bývali Martínek, Jurášek, [Piecza] a potom někteří členové stráže. Na jejich jména si nepamatuji. [...] Osoby, které jsem popravoval, jsem skoro všechny osobně znal.“⁶²

Glos pak všem mrtvolám, pokud to již neprovedl před popravou, prohlédl chrup a vytrhl zlaté zuby, které musel vyčistit a odevzdat Martínkovi nebo Pieczkovi. Poté byly mrtvoly svlečeny (buď do spodního prádla, nebo zcela) a vězni je v noci pod dozorem strážných odváželi na plošinovém vozíku do hřbitovní márnice, později do krematoria.⁶³

Dozorci bezcitně zacházeli s invalidními vězni. Ihned jim zabavili protézy horních a dolních končetin, takže někteří museli chodit o jedné noze. Jednou večer byli všichni hromadně popraveni.⁶⁴ Josef Mušálek, jenž popravě přihlížel, uvedl: „Tito byli ponecháni 10 minut viset, načež byli sundáni a bylo takto zkoušeno, zda stačí 10 minut oběšení k usmrcení. Někteří však po sundání za nějakou dobu znovu začali dýchat a tu chodil GLOS s kladivem a utloukal je s kladivem do spánku.“⁶⁵

Jindy dozorce Josef Jurášek⁶⁶ navrhl popravování vězňů elektrickým proudem. Ke zvrhlému pokusu spolu s Glosem vybral Lothara Orla, bývalého příslušníka SS. Glos vypověděl: „Sehnali jsme jednoho vězně, elektrikáře, a drát, který jsme zapustili do elektrického světla a zkoušeli to na jednom [SS-manovi]. Místo na zemi jsem polil vodou, popravovaný se vysvlékl [donaha], lehl si na zem, drát jsem mu přidržel na hlavě za ušima. Kůže za ušima počala se mu škvařit, avšak smrt nebyla způsobena.“⁶⁷

⁶² ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁶³ Tamtéž, zpráva přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

⁶⁴ Glos udal, že celkem bylo popraveno přes dvacet invalidů, Mušálek uvedl třicet šest popravených mužů (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědí Jindřicha Glose a Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947).

⁶⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁶⁶ Jurášek předtím pracoval jako elektromontér (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Juráška před vyšetřovací komisí z 5. 11. 1947).

⁶⁷ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

Když Glos s Juráškem zjistili, že se poprava nezdařila, přikládali mu konce drátů na další části těla. Ani poté však Orel nezemřel. Glos uvedl, že „*když [SS-man] přišel k sobě, byl pověšen*.“⁶⁸ Po nezdařeném pokusu se od tohoto způsobu popravy upustilo.⁶⁹

Mimořádně surové zacházení zažívaly vězněné ženy. Strážný Břetislav Hotový vylíčil, že asi čtrnáct žen, jež přišly do jiného stavu během internace, musely na nařízení úředního lékaře MUDr. Josefa Krista⁷⁰ podstoupit kyretáž v nemocnici.⁷¹ Mnoho žen bylo brutálně znásilněno, často opakovaně, což inicioval zejména Martínek, který byl podobně jako Glos sadista a deviant. Ke znásilňování nabádal nejen Glose, ale rovněž nutil ostatní vězně, aby se na násilnostech podíleli. Sám Martínek znásilnil několik žen, stejně tak jeho nadřízený Vladislav Kusz, jenž do tábora pravidelně docházel.

Nepředstavitelná muka musela prožít Johanna Hilscherová z Fulneku, která do tábora přišla počátkem června 1945. Byla ostříhána dohola, za což sklízela posměch dozorců.⁷² Bývalý československý politik Ota Hora⁷³ ani nedokázal její útrapy vylíčit, jen napsal: „*Z důvodů mravních a lidských tento hrůzostrašný akt vynechám*.“⁷⁴ Jeho postoji se nelze divit, pokud čteme výpovědi svědků. Některé detaily trýznění Hilscherové totiž skutečně není možné zveřejnit. Glos popsal, jaká příkoří dotyčná zažila:

„*[...] Martínek mě zavolal, abych se přesvědčil, zdali je to muž nebo žena. Bylo to v místnosti, kde se popravovalo a byl tam přítomen také [Piecčka] a ještě jiní strážní. Ohmatal jsem dotyčnou a zjistil jsem, že je to žena a také jsem zjistil, že nemá normální pohlaví. Na to mi nařídil Martínek, abych to vyzkoušel obuškem. [...] Martínek při tom*

⁶⁸ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁶⁹ Tamtéž, zpráva přednosty Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

⁷⁰ MUDr. Josef Krist, nar. 1900 ve Vlkoši u Kyjova, bytem v Ostravě, Zborovská 35, ženatý, v československé církvi (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Dr. Josefa Krista před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947).

⁷¹ MAREŠ, Michal: *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. Praha 1999, s. 350.

⁷² ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva přednosty Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

⁷³ Ota Hora (26. 11. 1909 Golčův Jeníkov – 1. 12. 1997 Ottawa), československý politik a novinář, v letech 1945–1948 byl poslancem Prozatímního (do června 1946) a Ústavodárného Národního shromáždění za Československou stranu národně socialistickou. Kritizoval sílící vliv KSČ ve státním policejním aparátu. Pouhý den po únorovém převratu v roce 1948 odešel do exilu, nejdříve do Německa, později do Kanady, kde se mj. angažoval v exilovém národně socialistickém hnutí.

⁷⁴ HORA, Ota: *Svědectví o puči. Z bojů proti komunistické Československu*. Praha 1991, s. 135.

*asistoval. Na to mi nařídil, abych na ní provedl soulož 2x po sobě a to jsem také vykonal. Pak jsme zavedli tuto ženu do kobky a tam z příkazu Martínkova muselo se asi 20 vězňů na ní souložit vystřídati. Naříkala, plakala, neboť jistě měla bolesti a také krvácela.*⁷⁵

Této události přihlížel i vězeň Mušálek. Vypověděl, že Glos se vůči ženě choval neobyčejně hrubě.⁷⁶ Hilscherová a všichni muži, kteří ji museli znásilňovat, byli téhož dne oběšeni. Mušálek pak jejich těla odvezl na hřbitov.

Glos promluvil i o dalším podobném případě, který se odehrál o několik dní později. Martínek nechal na mužskou celu přivést jistou ženu, matku několika dětí. Glos ji opět nejdříve mučil gumovým obuškem, načež ji znásilnil a poté ženu museli postupně znásilňovat také ostatní přítomní vězni. Glos uvedl, že „*soulož museli vykonat jednak normálním způsobem a jednak nenormálně [...]*“⁷⁷. Nakonec byli všichni popraveni.

3.2 Fingovaná vzpoura vězňů

Dne 5. června v komunistickém deníku *Nová svoboda* zcela neočekávaně vyšel článek *72 Němců zastřeleno při pokusu o vzpouru*. Překvapená ostravská veřejnost se dozvěděla, že se Němci z internačního tábora „Hanke“ předchozí den dopustili zločinu vzpoury.

Ke vzbouření mělo dojít, když stráž přemísťovala nějakého arestanta do jiné cely. Vězni využili této chvíle a „*přepadli stráž železnými tyčemi a cihlami, které odbourali ze zazděného okna, kterým po činu chtěli uprchnouti*“⁷⁸. Dozorci přivolali posily a vyzvali vzbouřence, aby se vzdali. Ti se však údajně vrhli na hlídky a několik strážných poranili, kvůli čemuž dozorci začali na vězně střílet. Celkem měli zastřelit 72 osob.

⁷⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁷⁶ Tamtéž, záznam výpovědi Josefa Mušálky před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁷⁷ Tamtéž, záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁷⁸ 72 Němců zastřeleno při pokusu o vzpouru. *Nová svoboda* 5. 6. 1945.

Zemský velitel SNB pro Slezsko Vladimír Sedlář ve svém úředním prohlášení sdělil, že událost dokazuje „*zpupnost a nesmiřitelnou zášť Němců*“⁷⁹. Dále řekl, že je nanejvýš nutné vyvodit z tohoto „*záškodnického a provokatérského postupu německých příslušníků krajní důsledky*“⁸⁰. Své sdělení zakončil zvoláním: „*Bezmezná drzost Němců musí být konečně zkrocena!*“⁸¹ Teprve následující den přinesly zprávu o vzpouře další ostravské deníky – *Nové slovo*, *Hlas* a *Československá demokracie*.⁸² Komunistický tisk byl zřejmě informován přednostně.

Průběh vzpoury popsal shodně s článkem z *Nové svobody* pouze jediný člověk – velitel tábora Martínek. Uvedl, že zastřelil většinu vězňů a ihned poté podal hlášení o incidentu Kuszovi. Také přiznal, že zastřelených nebylo 72, ale „pouze“ 21, což však politické oddělení Národní bezpečnosti v Ostravě úmyslně zatajilo.⁸³ Tato systematická lež měla nejspíše zdůvodnit desítky již dříve provedených poprav a kamuflovat tak vysokou úmrtnost vězňů v táboře.⁸⁴

Martínek sice doznal, že zastřelil většinu „vzbouřenců“, ale jinak je jeho verze události zcela vymyšlená. Zatajil, že vzpouru inicioval a předem naplánoval její průběh. Se svým úmyslem obeznámil Glose, a to 3. června 1945, den před chystaným zásahem. Pověřil ho, aby následující den přesně v devět hodin ráno šel do cely č. 6 a důrazně vyzýval vězně k protestům a vzbouření. Pak měl Glos na Martínka zavolat a ten, již připravený za dveřmi, měl ihned vběhnout do cely a začít na vězně střílet.

Ráno 4. června 1945 Glos postupoval přesně podle domluvy. V devět hodin přišli s Martínkem k cele, Martínek zůstal venku a Glos vešel dovnitř. Vybízeli vězně, aby dozorcům kladli odpor a vzbouřili se proti nim. Dvěma cihlami „*začal bušit do dveří a volat o pomoc*.“⁸⁵ Mušálek, jenž byl v tu dobu na cele zadržován, popsal, co

⁷⁹ 72 Němců zastřeleno při pokusu o vzpouru. *Nová svoboda* 5. 6. 1945.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Viz Zpupnost ostravských Němců. 72 Němců zastřeleno při vzpouře. *Nové slovo* 6. 6. 1945. – 72 ostravských zpupných Němců bylo zastřeleno. Nesmiřitelná zášť a zpupnost. *Hlas* 6. 6. 1945. – Vzpourea Němců v ostravské věznici. *Československá demokracie* 6. 6. 1945.

⁸³ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Emila Martínka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁸⁴ STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951*. II/3, s. 178.

⁸⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Jindřicha Glose před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

následovalo: „Na jeho volání se otevřely dveře, Glos ihned lehl na zem a ve dveřích stojící Martínek ještě [se dvěma strážnými] počali [z] automatu, revolveru a pušky pálit do vězňů. Z celého počtu vězňů zůstali jsme jen 4 [naživu].“⁸⁶ Asi pět osob ihned nezemřelo. Mušálek vypověděl, že je „strážní dostřelovali, nebo jsme je museli my, co jsme zůstali naživu, cihlami ubíjet. Já sám jsem musel ubít cihlou 2 lidi. Martínek mne k tomu donutil s napřaženou pistolí.“⁸⁷

Po hrůzné události přišla do tábora úřední komise a MUDr. Krist provedl ohledání mrtvol. Glos s pomocí dvou strážných vytrhal obětem zlaté zuby a v noci téhož dne byly mrtvoly odvezeny na hřbitov do márnice. Jindřich Seger vylíčil, že další den se museli s několika dalšími spoluvězni vrátit na hřbitov a vykopat pro oběti „vzpoury“ hromadný hrob. Uvedl: „Vykopali jsme jámu asi deset metrů dlouhou, přes dva metry širokou a stejně tak hlubokou. Tam jsme na vozíku ‚platoňáku‘ sváželi z márnice mrtvé, byla jich fůra. Byl jsem dole v jámě, kde jsem je ukládal vedle sebe do řady. Pak jsme je posypali vápnem a kladli další vrstvu. Museli jsme přitom po mrtvých šlapat, aby se tam všichni vešli.“⁸⁸

3.3 Vražda Františka Šediny

Nová svoboda zveřejnila 6. června 1945 – v článku *Výstraha Němcům: Každý pokus o vzpouru bude bezohledně potlačen!* – další smyšlenky: „Jak se dovídáme, byla tato vzpoura organizována za pomoci lidí [zvenku], mezi nimiž byl i Čech. Hlavními iniciátory vzpoury byli Němci J. Bartoň a Vysloužil, jakož i jejich český pomocník František Šedivý. Tento vyvrhel ostravského lidu [...] vetřel se do důvěry strážů a umožňoval písemný styk internovaných s jejich známými a příbuznými. Rovněž jim opatřil železné tyče, kterými přepadli své strážce.“⁸⁹ Deník psal o Šedivém velmi nelichotivě, vylíčil ho jako jednoho z „největších keřasů a parazitů našeho lidu“⁹⁰.

⁸⁶ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 123.

⁸⁹ Výstraha Němcům: Každý pokus o vzpouru bude bezohledně potlačen! *Nová svoboda*, 6. 6. 1945.

⁹⁰ Tamtéž.

Kromě jediné informace (o písemném styku vězňů s jejich blízkými) byly všechny údaje v článku vylhané. Vězeň Vysloužil neexistoval, vězeň Bartoň se zřejmě správně jmenoval Jaroslav Bartoš⁹¹ a byl jednou z obětí fingované vzpoury. Zmíněný Čech František Šedivý se ve skutečnosti jmenoval František Šedina⁹² a bydlel v domě v objektu tábora, neboť zajišťoval správu budov bývalé firmy Hanke. Rozhodně nebyl lichvář, příživník ani asociál, jak ho komunistický tisk označil. Opravdu vězňům zprostředkovával kontakt s jejich příbuznými a přáteli, a to tak, že oběma stranám tajně předával motáky. Tuto činnost však neprováděl nijak systematicky, spíše náhodně. Podle oficiální verze byl zatčen 20. května 1945 právě kvůli nápomoci vězňům. Šedina však prokazatelně nezahynul při falešné vzpouře. Podle úmrtního listu byl popraven již 25. května 1945, což potvrdili i svědkové jeho vraždy.

Vězeň Josef Mušálek vypověděl, jak Šedina zemřel. Při výslechu Martínek Šedinovi vytýkal, „že drží s Němci, že je zrádcem a na to že je smrt“⁹³. Ještě slyšel, jak Šedina zvolal: „Ať žije Rudá armáda a velký maršál Stalin!“⁹⁴ Poté vše utichlo. Druhý den musel odvézt jeho mrtvolu na hřbitov.

Podle zprávy Oblastní úřadovny StB byl Šedina „odstraněn proto, že věděl o nepřístojnostech, které byly v tomto táboře páčány“⁹⁵. Šedinova činnost prostředníka mezi vězni a okolím se tak pro dozorce stala vítanou záminkou k jeho zadržení. Vražda Šediny nicméně představovala pro vedení tábora vážný problém, neboť byl české národnosti, nebyl kolaborant a nedopustil se ničeho závažného. Dozorci, jakožto pomocníci bezpečnostní stráže, tudíž neměli právo Šedinu popravit. Správně měla jeho případ již od počátku vyšetřovat kriminální policie.

Nabízí se proto možnost, že Martínek vzpouru zorganizoval právě kvůli Šedinovi, aby tak zdůvodnil jeho smrt. Nikdy nepřiznal, že Šedinu nechal popravit téměř dva

⁹¹ Vyšetřující zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 23. 7. 1947 udává, že Jaroslav Bartoš zahynul 4. 6. 1945 (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57, č. j. 311 – taj./1947).

⁹² František Šedina, nar. 20. 9. 1903 v Moravské Ostravě, české národnosti, ženatý, římskokatolického vyznání, povoláním skladník a zámečník (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Rodný a křestní list. – Tamtéž, úmrtní list).

⁹³ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž, zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 13. 10. 1947.

týdny předtím, a stále tvrdil, že byl zastřelen až při vzpouře, ačkoli úmrtní list a doklad o pohřbu jej usvědčovaly ze lži.

O „výbušnosti“ celého případu svědčí Mušálkova odpověď vyšetřovací komisi. Zpočátku se zdráhal vypovídat. Uvedl: *„Bojím se vypovídati, neboť na policejním ředitelství, když jsem odcházel z tábora, bylo mi řečeno (v místnosti č. 57), ani kdyby se [mě] ptal nejvyšší soudce v republice, že nesmím vypovídat.“*⁹⁶

Velitel tábora Martínek a jeho nadřízený Kusz se v souvislosti se Šedinou dopustili dalších nepřístojností. Téhož dne, kdy byl Šedina zatčen, Martínek a dva další dozorcí navštívili jeho manželku Anežku Šedinovou⁹⁷. Oznámili jí, že v domě musejí udělat prohlídku. Zabavili všechny zásoby, které našli ve spíži, a část potravin na místě zkonsumovali. Dále Šedinové zabavili velký obnos peněz, zlaté a stříbrné šperky, hodinky a další cenné předměty. Strážní všechny tyto věci odnesli a ve světnici zůstal pouze Martínek. Prikázal Šedinové, aby se svlékla, protože jí chtěl provést tělesnou prohlídku. *„Při tom položil revolver i s pouzdrem na stůl a k tomu přiložil také obušek. Měla jsem z obviněného Martínka veliký strach, bála jsem se, že mne zastřelí, a proto jsem se počala svlékati.“*⁹⁸

Martínek ženě oznámil, že u ní v domě přespí a bude hlídat, aby ji nepřišel obtěžovat nějaký Němec. V noci a následujícího dne Šedinovou několikrát znásilnil. Ta vypověděla: *„S Martínkem jsem nesouložila dobrovolně, nýbrž učinila jsem tak ze strachu, že učiní něco nejenom mému manželovi, nýbrž také mně.“*⁹⁹

Rovněž Kusz Šedinovou navštívil. Dotazoval se, jak se k ní Martínek choval, a ona mu vše pověděla. Pak ji znásilnil a při té příležitosti poznamenal: *„Vždyť vidíte, já jsem také taková svině. To můžete být ráda, neboť jich leze i dvacet na jednu.“*¹⁰⁰ Kusz měl zcela jistě na mysli hromadná znásilnění zajatých Němek, k nimž v táboře docházelo.

⁹⁶ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

⁹⁷ Anežka Šedinová, nar. 1892 (?) v Ludgeřovicích, v domácnosti (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Anežky Šedinové před Krajským soudem v Ostravě z 29. 8. 1945).

⁹⁸ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Anežky Šedinové před Krajským soudem v Ostravě z 29. 8. 1945.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž.

V dalších dnech Martínek docházel do domu Šedinových a kradl vše, co mu přišlo pod ruku, zejména šatstvo. Kusz Šedinové nařídil, aby v případě vyšetřování řekla, že „to všechno vzali Rusové“¹⁰¹.

Mimoto Šedinová vypověděla: „[...] Martínek vodil do mého bytu, tj. do světnice, různé Němky a [...] tam pak spolu i s jinými členy Národní stráže dělali různé hostiny, při čemž se jedlo z mých zásob.“¹⁰² Totéž uvedl interní přípis ministerstva vnitra: „[...] Martínek, Kusz a Jurášek sami si vodili do bytu po Šedinovi zajištěné Němky, s nimi popíjeli, zpívali, nechali si od nich hrát na piano a je znásilňovali.“¹⁰³ Alžběta Pohlová¹⁰⁴, která se účastnila těchto „hostin“, přiznala, že ji Kusz znásilnil: „Udělala jsem to nedobrovolně proto, poněvadž jsem byla internovaná a v táboře jsem měla ještě rodiče.“¹⁰⁵

3.4 Statistika úmrtí¹⁰⁶

V době od 12. května 1945 do 12. června 1945, kdy v táboře velel Emil Martínek, zemřelo celkem 231 osob – 230 Němců a Čech František Šedina. Mezi oběťmi převažovali spíše starší lidé. Pouze dvě osoby byly ve věku do 25 let, ve věku 25 až 35 let zahynulo 16 osob, ve věku 35 až 45 let 69 osob, ve věku 45 až 55 let 104 osoby, ve věku 55 až 65 let 26 osob a 7 osob zemřelo ve věku nad 65 let. Nejmladším popraveným byl třiatdvacetiletý Emil Malek ze Skřečoně, nejstarším pak

¹⁰¹ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Anežky Šedinové před Krajským soudem v Ostravě z 29. 8. 1945.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž, interní přípis dr. Zdeňka Lukeše z ministerstva vnitra v Praze ze 7. 11. 1947.

¹⁰⁴ Alžběta Pohlová, nar. 8. 11. 1917 v Moravské Ostravě, bytem v Ostravě, Jurečkova 20, římskokatolického vyznání, v domácnosti (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Alžběty Pohlové před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947).

¹⁰⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznám výpovědi Alžběty Pohlové před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

¹⁰⁶ Údaje v této statistice pocházejí z vyšetřující zprávy Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 23. 7. 1947 (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57, č. j. 311 – taj. /1947). Ověření těchto údajů je však poněkud problematické, neboť matriční záznamy se až na výjimky v takových případech neprováděly. Ani hřbitovní knihy městského hřbitova v Moravské Ostravě zdaleka nezahrnují všechny oběti, mnohé zápisy navíc vznikly až se značným časovým odstupem. – Viz BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 99–100. – STANĚK, Tomáš: *Perzekuce 1945*, s. 212.

dvaasedmdesátiletý František Bienert z Děrného. V táboře zemřelo také pět žen – Augustina Grygarová (den před svými třiapadesátými narozeninami), Johanna Hilscherová (věk neznámý), Adéla Makovičová (58 let), Irena Paloncy (39 let) a Veronika Zezulová (50 let).

Podle místa bydliště oběti pocházely zejména z Ostravy a jejích dnešních obvodů (108 osob), z Bohumínska (24 osob), Fulnecka (20 osob) a z Hlučínska (15 osob). Dalších jednadvacet osob žilo v různých obcích na Moravě, ve Slezsku, v Německu a v Polsku. Ve zbylých případech nebylo bydliště uvedeno. Původ obětí nelze objektivně posoudit, neboť u více než poloviny osob je místo narození neznámé.¹⁰⁷

Zvláštní situace nastává při srovnání údajů o příčině smrti osob. Ve 226 případech je jako příčina smrti uvedeno „střelné zranění“ nebo „zastřelen“, třikrát se uvádí „sebevražda“, „sebevražda oběšením“ a „zemřel“ a ve dvou případech příčina úmrtí chybí.¹⁰⁸ Výpovědi svědků však jasně dokládají, že v táboře se popravovalo hlavně oběšením. Údaje o příčině smrti jsou tudíž značně zkreslené. Logicky bylo snadnější zdůvodnit zastřelení vězně (např. pokus o útěk nebo vzpouru), než vysvětlovat mnoho desítek oběšených. Tyto poměry objasnil úřední lékař MUDr. Krist, jenž se do tábora několikrát dostavil, aby sepsal a podal hlášení o úmrtích vězňů. Krist vypověděl:

„My jsme normální řízení o příčinách úmrtí neprováděli. [...] Hlášení o úmrtí byla odevzdávána denně politickému oddělení ředitelství národní bezpečnosti. Byl uváděn počet mrtvých (5, 10, 15 i přes 20), ale příčina smrti uváděna nebyla. Podotýkám, že v prvních dnech květnových konala se porada na ředitelství národní bezpečnosti, co s mrtvolami, které se nacházejí v obvodu města. [...] Bylo navrhováno šéfovi bezpečnostní služby kpt. Sedlářovi, [aby] bylo provedeno šetření za účelem zjištění identifikace, tento však prohlásil, že nic takového se provádět nebude, že se mrtvoly prostě odklidí. [...] Patrně tím bylo myšleno, že v nejbližší budoucnosti nemají být taková šetření prováděna. Proto také byla podávána hlášení bez udání důvodu úmrtí a kriminální policie po tom nepátrala.“¹⁰⁹

¹⁰⁷ U 138 osob nebylo místo narození uvedeno. 82 osob se narodilo v českých zemích a 11 osob v cizině (Polsko, Německo a Rakousko).

¹⁰⁸ Obě sebevraždy spáchaly ženy – Augustina Grygarová a Irena Paloncy.

¹⁰⁹ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Dr. Josefa Krista před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

Sedlář svým příkazem v podstatě znemožnil, aby se vysokou úmrtností v táboře začala zabývat kriminální policie, neboť politické oddělení ředitelství Národní bezpečnosti skutečnou příčinu úmrtí vězňů tajilo. MUDr. Krist rovněž přiznal, že byly falšovány úmrtní listy: „*Když pak dodatečně rodiny mrtvých žádaly úmrtní listy, bylo zapotřebí teprve ex post vystavovat potvrzení o příčině smrti a zde jsme byli nuceni vlastně vykonstruovati příčinu smrti.*“¹¹⁰

Běžná úmrtnost před začátkem běsnění dozorců i po něm nebyla vyšší než jeden až tři mrtví za den. Mnohdy však i několik dní po sobě vůbec nikdo nezemřel. První zaznamenanou obětí byl Robert Židek, jenž zahynul 18. května 1945. Pokud porovnáme úmrtnost v jednotlivých dnech, můžeme zjistit, kdy v táboře docházelo k hromadným popravám internovaných: 26. května (6 osob), 28. května (18 osob), 29. května (17 osob), 30. května (28 osob), 1. června (12 osob), 3. června (14 osob), 4. června (23 osob), 7. června (4 osoby), 8. června (18 osob), 9. června (26 osob) a 12. června (32 osob).

¹¹⁰ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Záznam výpovědi Dr. Josefa Krista před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

3.5 Seznam obětí¹¹¹

Jména vězňů, kteří zahynuli v internačním táboře „Hanke“, uvádí následující soupis. Seznam představuje osoby, které zemřely v období od 18. května do 12. června 1945, kdy za tábor zodpovídal Vladislav Kusz a hlavním velitelem střediska byl Emil Martínek. Údaje za jménem, pokud byly zjištěny, označují datum a místo narození, bydliště a datum úmrtí.

1. Augustínek Adolf, 14. 6. 1907, Ostrava-Mariánské Hory, 9. 6. 1945
2. Aue Emil, 26. 4. 1900, Bohumín, 29. 5. 1945
3. Bahner František, 14. 4. 1893, Ostrava, 1. 6. 1945
4. Bahner Leopold, 2. 6. 1894, Butovice, 12. 6. 1945
5. Bartoš Jaroslav, 12. 5. 1911, Ostrava, 4. 6. 1945
6. Barwig Otto, 27. 6. 1908, Klantendorf, 9. 6. 1945
7. Batke Wilibald, 5. 7. 1904, (?), 28. 5. 1945
8. Bayer Jan, 18. 11. 1897, Pudlov, 12. 6. 1945
9. Bayer Pavel, 15. 11. 1913, Ostrava-Mariánské Hory, 9. 6. 1945
10. Beilner Herbert, 17. 3. 1920, Ostrava-Vítkovice, 9. 6. 1945
11. Berger, Bert, 24. 7. 1895, Ostrava, 4. 6. 1945
12. Berger Gustav, 6. 8. 1895, Butovice, 12. 6. 1945
13. Berger Štěpán, 10. 7. 1890, Butovice, (?)
14. Bernatík Alois, 25. 5. 1873, Bohumín, 4. 6. 1945
15. Bienert František, 26. 9. 1873, Děrné, 9. 6. 1945
16. Biner Osvald, (?), (?), 30. 5. 1945
17. Bittner Josef, 4. 4. 1897, Ostrava-Přívoz, 30. 5. 1945
18. Blasch Leopold, 11. 9. 1910, Ostrava-Nová Ves, 17. 6. 1945
19. Bracháček Jan, 25. 1. 1879, (?), 25. 5. 1945
20. Bratkorb Richard, 17. 11. 1899, Aich-Assach, 30. 5. 1945
21. Breier Leopold, 28. 8. 1897, Vratimov, 25. 5. 1945
22. Brosmann Josef, 1. 10. 1900, Veselí u Opavy, 28. 5. 1945
23. Brus Rudolf, 16. 10. 1893, Ostrava-Hrabůvka, 4. 6. 1945

¹¹¹ Veškeré údaje uvedené v seznamu pocházejí z přílohy ke zprávě Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 24. 7. 1947 (ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – č. j. 311/taj/1947).

24. Buček Čeněk, 14. 3. 1897, (?), 25. 5. 1945
25. Bukan Josef, (?), (?), 30. 5. 1945
26. Čecháček Jindřich, 22. 6. 1892, Ostrava, 12. 6. 1945
27. Černík Jan, 2. 4. 1910, Hošťálkovice, 29. 5. 1945
28. Dedek Teofil, 1. 1. 1896, (?), 30. 5. 1945
29. Diener Osvald, 21. 7. 1903, (?), 30. 5. 1945
30. Dindorf Jindřich, 10. 4. 1899, Ostrava, 9. 6. 1945
31. Dluhoš Josef, 18. 8. 1898, Slezská Ostrava, 25. 5. 1945
32. Drzizga Adolf, 22. 12. 1895, Horní Lhotka, 8. 6. 1945
33. Duša Gustav, 2. 8. 1905, Ostrava, 4. 6. 1945
34. Englisch Jindřich, 4. 3. 1895, Nový Bohumín, 28. 5. 1945
35. Faber Pavel, 29. 6. 1892, (?), 26. 5. 1945
36. Ferfetzky Robert, 27. 7. 1898, Ostrava-Zábřeh, 5. 6. 1945
37. Fifka Cinesius, 10. 12. 1877, Slezská Ostrava, 9. 6. 1945
38. Firia Leo, 25. 9. 1899, Ostrava-Mariánské Hory, (?)
39. Fischmann František, 16. 1. 1888, Bohumín, 8. 6. 1945
40. Fitzek Jindřich, 23. 5. 1898, Ostrava-Přívoz, 4. 6. 1945
41. Folta Karel, 31. 3. 1907, Ostrava, 19. 5. 1945
42. Franek Josef, 30. 3. 1900, Ostrava-Vítkovice, 19. 5. 1945
43. Franke František, 9. 8. 1897, Pudlov, 7. 6. 1945
44. Fučík Karel, 15. 3. 1915, Odry, 28. 5. 1945
45. Fulnčnick Bedřich, 29. 12. 1898, Bohumín, 29. 5. 1945
46. Georg Jan, 11. 5. 1885, Ostrava-Přívoz, 28. 5. 1945
47. Glaser Otto, 4. 11. 1900, (?), 30. 6. 1945
48. Glatner Rudolf, 4. 7. 1890, Pudlov, 8. 6. 1945
49. Glatzel Evžen, 10. 12. 1911, Ostrava-Mariánské Hory, 1. 6. 1945
50. Gold František, 4. 1. 1906, Ostrava-Zábřeh, 8. 6. 1945
51. Grygarová Augustina, 3. 7. 1892, Ostrava-Hrušov, 2. 7. 1945
52. Hájek Jan, 23. 10. 1904, (?), 4. 6. 1945
53. Haltov Karel, 27. 12. 1896, Ostrava, 1. 6. 1945
54. Haltov Rudolf, 28. 11. 1894, Ostrava-Hrušov, 1. 6. 1945
55. Hampel Josef, 22. 2. 1913, (?), 3. 6. 1945
56. Hanke Albert, 27. 10. 1896, Ostrava-Hrušov, 8. 6. 1945

57. Hanyš Karel, 10. 11. 1890, Langersdorf, 8. 6. 1945
58. Hanzlík František, 28. 9. 1900, Kobeřice, 12. 6. 1945
59. Harzig Emil, 19. 5. 1899, Dobešov, 30. 5. 1945
60. Heidenau Gustav, 19. 6. 1889, Ostrava, 12. 6. 1945
61. Heiner Osvald, (?), (?), 30. 5. 1945
62. Heinz Vilém, 10. 3. 1908, Ostrava-Přívoz, 1. 6. 1945
63. Herián Felix, 30. 5. 1901, (?), 2. 6. 1945
64. Hübner Alois, 16. 9. 1895, Ostrava-Vítkovice, 12. 6. 1945
65. Hilscher Rudolf, 10. 4. 1896, Strikov u Lodže, 26. 5. 1945
66. Hilscherová Johanna, (?), Fulnek, 28. 5. 1945
67. Hluchník Albert, 18. 10. 1901, Ludgeřovice, 12. 6. 1945
68. Hofmann Karel, (?), (?), 30. 5. 1945
69. Holzberger Josef, 17. 1. 1889, Děhylov, 8. 6. 1945
70. Hotový František, 3. 12. 1889, Ostrava-Vítkovice, 9. 6. 1945
71. Hotový Pavel, 9. 1. 1895, Ráj u Fryštátu, 7. 6. 1945
72. Hummer Gustav, 2. 8. 1881, Ostrava-Zábřeh, 26. 5. 1945
73. Hünner Jan, 29. 4. 1904, Slezská Ostrava, 30. 5. 1945
74. Hünner Karel, 28. 5. 1897, (?), 4. 6. 1945
75. Charvát František, 11. 1. 1902, Ostrava-Přívoz, 3. 6. 1945
76. Jeller (dříve Jelito), 31. 8. 1889, Ostrava-Muglinov, 1. 6. 1945
77. Kaloušek Vilém, 29. 3. 1894, Jasenice u Vsetína, 23. 5. 1945
78. Kania Rudolf, 30. 11. 1887, Petřvald, 12. 6. 1945
79. Kargl Ludvík, 20. 4. 1909, Svinov, 29. 5. 1945
80. Kleczek Ladislav, 15. 4. 1902, Ostrava-Přívoz, 3. 6. 1945
81. Knabe Hugo, 7. 9. 1895, Butovice, 12. 6. 1945
82. Knap Bedřich, 26. 6. 1910, (?), 30. 5. 1945
83. Knop Čeněk, 28. 1. 1891, (?), 30. 5. 1945
84. Kober Rudolf, 10. 4. 1890, Ostrava, 3. 6. 1945
85. Köhler Josef, 27. 10. 1895, Ostrava, 12. 6. 1945
86. Köller František, 17. 1. 1900, Pudlov, 29. 5. 1945
87. Konečný Alois, 18. 5. 1887, Ostrava-Vítkovice, 8. 6. 1945
88. Kopitz August, 30. 11. 1889, (?), 29. 5. 1945
89. Koremba Tomáš, 7. 1. 1889, Ostrava-Michálkovice, 30. 5. 1945

90. Körner Pavel, 18. 2. 1881, Ostrava, 9. 6. 1945
91. Kostřiva Max, 13. 10. 1908, Šwientochlowice, 30. 5. 1945
92. Kotas František, 6. 2. 1891, (?), 30. 5. 1945
93. Kreisel Rudolf, 25. 6. 1892, Ostrava, 12. 6. 1945
94. Kreisel Vilém, 28. 4. 1898, (?), 25. 5. 1945
95. Kreutz Ferdinand, 20. 8. 1901, Ostrava, 12. 6. 1945
96. Krischke František, 2. 12. 1905, Odry, 30. 5. 1945
97. Kučera Bohumil, 14. 7. 1897, Ostrava, 1. 6. 1945
98. Kuchejda František, 8. 9. 1904, (?), 4. 6. 1945
99. Kujava Oskar, 2. 11. 1883, Ostrava, 12. 6. 19445
100. Kunze Karel, 25. 9. 1909, Ostrava-Přívoz, 26. 5. 1945
101. Kupka Max, 5. 10. 1887, Slezská Ostrava, 4. 6. 1945
102. Kutscher Leo, 15. 2. 1903, Fulnek, 12. 6. 1945
103. Lackner Kundt, 15. 1. 1909, Ostrava, 12. 6. 1945
104. Latka Karel, 3. 1. 1897, Ostrava-Vítkovice, 7. 6. 1945
105. Lazar Emil, 28. 9. 1896, Koblov, 9. 6. 1945
106. Lička Vilém, 7. 3. 1906, (?), 4. 6. 1945
107. Lichtblau Čeněk, 26. 11. 1892, Petřvald, 30. 5. 1945
108. Lipsky František, 21. 5. 1905, Ostrava-Přívoz, 1. 6. 1945
109. Litschka Arnošt, 12. 7. 1892, Ostrava-Vítkovice, 23. 5. 1945
110. Lobgesang Rudolf, 27. 12. 1902, (?), 28. 5. 1945
111. Löbler Otto, 2. 3. 1898, (?), 29. 5. 1945
112. Lohr Antonín, 15. 8. 1893, (?), 9. 6. 1945
113. Magera Alois, 28. 11. 1893, Ludgeřovice, 28. 5. 1945
114. Macháček Vinzenz, 29. 2. 2884, Ostrava, 9. 6. 1945
115. Mainx Josef, 27. 8. 1900, Ostrava, 4. 6. 1945
116. Makovičová Adéla, 9. 5. 1887, Ostrava-Přívoz, 31. 5. 1945
117. Malek Emil, 4. 4. 1922, Skřečůň, 1. 6. 1945
118. Mark Jan, 6. 3. 1897, Ostrava, 30. 5. 1945
119. Mark Josef, 25. 11. 1896, Butovice, 12. 6. 1945
120. Matuschek Rudolf, 11. 4. 1876, Chabičov, 3. 6. 1945
121. Mayer Ludvík, 29. 8. 1908, Bohumín, 28. 5. 1945
122. Mayer Pavel, 15. 11. 1913, Ostrava-Mariánské Hory, 6. 6. 1945

123. Mayerhofer Teodor, 24. 6. 1894, Pudlov, 7. 6. 1945
124. Mendel Karel, 14. 12. 1894, Odry, 28. 5. 1945
125. Michal Bedřich, (?), (?), 30. 5. 1945
126. Michal František, 3. 11. 1908, Ostrava, 3. 6. 1945
127. Mikolajek Rheihard, 20. 12. 1896, Ludgeřovice, 26. 5. 1945
128. Mikulanka Jindřich, 2. 7. 1889, Ostrava, 30. 7. 1945
129. Mohelnicky Arnošt, 29. 3. 1895, Slezská Ostrava, 4. 6. 1945
130. Mrázek Ferdinand, 24. 1. 1900, Koblov, 30. 5. 1945
131. Mruzek Ferdinand, 24. 9. 1900, (?), 30. 5. 1945
132. Mündsberg (Mušálek) Jan, 20. 8. 1894, Petřkovice, 30. 5. 1945
133. Münster Alois, 24. 12. 1889, Nová Hora, 12. 6. 1945
134. Muroň Josef, 3. 3. 1896, Lískovec, 6. 6. 1945
135. Muška Vilém, 13. 1. 1893, Ostrava-Vítkovice, 9. 6. 1945
136. Nitsch Gustav, 11. 10. 1897, Ostrava-Vítkovice, 9. 6. 1945
137. Ogiglo Jan, 24. 5. 1892, (?), 26. 5. 1945
138. Olbrich Josef, 4. 2. 1896, Jakubčovice, 9. 6. 1945
139. Ondrášek Jiří, 1. 12. 1913, (?), 26. 5. 1945
140. Opletal Emil, 21. 2. 1889, Ostrava-Vítkovice, 3. 6. 1945
141. Orel Lothar, 14. 1. 1912, Ostrava, 8. 6. 1945
142. Paloncy Irena, 15. 3. 1906, (?), 24. 5. 1945
143. Partsch Erwin, 23. 6. 1899, (?), 29. 5. 1945
144. Pasker Rudolf, (?), Ostrava, 28. 5. 1945
145. Pavelek Josef, 28. 2. 1902, (?), 30. 5. 1945
146. Pawelka Alfred, 15. 8. 1902, Stachovice, 23. 5. 1945
147. Pawelka Josef, 24. 12. 1899, Ostrava-Mariánské Hory, 4. 6. 1945
148. Pertille Mikuláš, 29. 9. 1903, Ostrava-Hrušov, 8. 6. 1945
149. Peschke Jan, 12. 8. 1886, Nový Bohumín, 28. 5. 1945
150. Petřek František, 19. 7. 1891, Fulnek, 9. 6. 1945
151. Pfeiler Josef, 26. 11. 1897, (?), 29. 5. 1945
152. Pchalek Jindřich, 5. 12. 1889, Petřkovice, 12. 6. 1945
153. Pilarek Michal, 26. 9. 1895, Koblov, 12. 6. 1945
154. Pilsch Bedřich, 14. 12. 1900, Sosnov, 29. 5. 1945
155. Pindor Rudolf, 14. 4. 1898, Slezská Ostrava, 12. 6. 1945

156. Pitsch Karel, 20. 11. 1899, Ostrava-Vítkovice, 29. 5. 1945
157. Plaček František, 4. 8. 1907, Nový Bohumín, 30. 5. 1945
158. Prašivka Antonín, 9. 9. 1897, Ostrava, 9. 6. 1945
159. Raida Emil, 20. 7. 1890, Ostrava, 12. 6. 1945
160. Reck Rudolf, 20. 1. 1890, Ostrava-Hrušov, 8. 6. 1945
161. Richter Emil, 24. 3. 1895, Ostrava, 4. 6. 1945
162. Richter Jan, 14. 12. 1890, Ostrava, 9. 6. 1945
163. Rittig Karel, 6. 7. 1907, (?), 4. 6. 1945
164. Röhn František, 12. 4. 1903, (?), 26. 5. 1945
165. Romanowitz Emil, 15. 8. 1901, Ostrava, 4. 6. 1945
166. Roscher Štěpán, 18. 11. 1901, Butovice, 12. 6. 1945
167. Samek Rudolf, 3. 4. 1909, Ostrava-Přívoz, 8. 6. 1945
168. Seibert (Seifert) Adolf, 26. 1. 1901, (?), 4. 6. 1945
169. Seibert František, 24. 4. 1907, (?), 4. 6. 1945
170. Senft Gustav, 9. 5. 1887, Ostrava-Vítkovice, 28. 5. 1945
171. Schäffer Jan, 18. 5. 1897, Ostrava, 12. 6. 1945
172. Schenk Alois, 28. 9. 1901, (?), 12. 6. 1945
173. Schimon Josef, 27. 2. 1915, Ostrava, 3. 6. 1945
174. Schindler Erwin (Edwin), 15. 10. 1896, Albrechtice, 28. 5. 1945
175. Schindler Hubert, 20. 8. 1898, Spielendorf, 29. 5. 1945
176. Schmidt Antonín, 28. 3. 1896, Ostrava, 3. 6. 1945
177. Schmidt Arnošt, 9. 4. 1892, Ostrava, 9. 6. 1945
178. Schmidt Ferdinand, 2. 5. 1914, Ostrava-Hrušov, 9. 6. 1945
179. Schmied August, 29. 3. 1896, (?), 3. 6. 1945
180. Schober Rudolf, 13. 10. 1890, Ostrava-Vítkovice, 12. 6. 1945
181. Scholz Heřman, 16. 10. 1902, Ostrava-Kunčice, 1. 4. (pozn. jedná se o překlep, správně má být 1. 6.) 1945
182. Scholz Karel, 14. 5. 1891, Ostrava, 29. 5. 1945
183. Scholz Vojtěch, 13. 9. 1893, Ostrava, 26. 5. 1945
184. Schönfeld Richard, 23. 1. 1878, Ostrava, 20. 5. 1945
185. Schroer Bedřich, 16. 4. 1912, Lengerich, 8. 6. 1945
186. Slavík Jan, 7. 11. 1891, Butovice, 12. 6. 1945
187. Směja Stanislav, 1. 5. 1899, (?), 28. 5. 1945

188. Stalzer Oskar, 31. 7. 1906, Ostrava, 4. 6. 1945
189. Stangel Gustav, 18. 5. 1895, Albrechtice, 28. 5. 1945
190. Stareček František, 29. 9. 1876, Ostrava, 9. 6. 1945
191. Stark Josef, 7. 5. 1886, Ostrava, 9. 6. 1945
192. Stefan Čeněk, 3. 8. 1898, Ostrava, 9. 6. 1945
193. Stojer Rudolf, 31. 12. 1897, Svinov, 12. 6. 1945
194. Swieder Jan, 26. 8. 1892, Ostrava-Hulváky, 9. 6. 1945
195. Šebesta Josef, 12. 10. 1906, Mohelnice, 8. 6. 1945
196. Šedina František, 20. 9. 1903, Ostrava, 25. 5. 1945
197. Tannhäuser Josef, 26. 5. 1905, Nový Bohumín, 4. 6. 1945
198. Tegel Čeněk, 4. 1. 1900, Ostrava-Přívoz, 12. 6. 1945
199. Teichmann Alfred (Rudolf), 1. 5. 1898, (?), 30. 5. 1945
200. Teichmann Jan, 20. 7. 1916, Bravantice, 9. 6. 1945
201. Thim Hugo, 31. 3. 1901, Ostrava, 29. 5. 1945
202. Thost Adolf, 23. 5. 1883, Ostrava-Hulváky, 2. 6. 1945
203. Tkáč František, 20. 4. 1891, Ostrava, 30. 5. 1945
204. Toman Antonín, 25. 10. 1906, (?), 30. 5. 1945
205. Toman Josef, 7. 2. 1901, Ostrava-Hranečník, 26. 5. 1945
206. Uberall Adolf, 9. 5. 1897, Butovice, 12. 6. 1945
207. Uhl Rudolf, 13. 4. 1900, Bohumín, 3. 6. 1945
208. Urbanczyk Eduard, 22. 1. 1907, Ostrava, 8. 6. 1945
209. Večerek Josef, 5. 9. 1899, Šenov, 28. 5. 1945
210. Viktor Antonín, 7. 5. 1900, Ostrava-Hranečník, 4. 6. 1945
211. Vladař Otto, 26. 12. 1903, Odry, 26. 5. 1945
212. Volný Leonard, 25. 12. 1899, Slezská Ostrava, 12. 6. 1945
213. Wanke František, 3. 12. 1888, Šilheřovice, 8. 6. 1945
214. Warczok Dominik, 4. 8. 1913, Německá Lutyně, 3. 6. 1945
215. Weidlich Alfred, 12. 12. 1890, Bohumín, 8. 6. 1945
216. Weissgärber Adolf, 13. 3. 1905, Mankovice, 28. 5. 1945
217. Weist Walter, 26. 9. 1906, Ostrava, 3. 6. 1945
218. Werner Jan, 11. 3. 1885, Ostrava, 9. 6. 1945
219. Willerth Jan, 12. 6. 1890, Ostrava-Vítkovice, 9. 6. 1945
220. Wilimek Robert, 29. 8. 1897, (?), 29. 5. 1945

- 221. Winkler Bohumil, 20. 7. 1897, Odry, 29. 5. 1945
- 222. Winkler Jan, 15. 4. 1891, Ostrava, 8. 6. 1945
- 223. Wisura Josef, 29. 4. 1903, Mankovice, 29. 5. 1945
- 224. Witke Viktor, 24. 12. 1894, Bohumín, 3. 6. 1945
- 225. Wojtowicz Jan, 20. 9. 1907, Bohumín, 1. 6. 1945
- 226. Wolanek Pavel, 19. 4. 1874, Ostrava, 24. 7. 1945
- 227. Wolf Emil, 29. 6. 1882, Ostrava-Vítkovice, 9. 6. 1945
- 228. Wranka Albert, 18. 12. 1904, Petřkovice, 1. 6. 1945
- 229. Zezulová Veronika, 27. 1. 1895, Ostrava-Přívoz, 1. 6. 1945
- 230. Zwierner Emil, 25. 5. 1890, Dobešov, 30. 5. 1945
- 231. Židek Robert, 16. 2. 1900, Ostrava-Vítkovice, 18. 5. 1945

4 Vyšetřování případu „Hanke“

Poslanec Ota Hora uvedl, že někteří zasvěcení, převážně komunističtí funkcionáři, o zvěrstvech v táboře věděli již na počátku června 1945, avšak mlčeli.¹¹² Mezi obyvateli Ostravy se stále více proslýchalo, že v táboře „Hanke“ dochází k brutálnímu týrání a popravám vězňů. Rovněž ostravský tisk uveřejňoval kusé zprávy o nelidských podmínkách, které tam panovaly. Poslední „kapkou“ se stala hromadná poprava dne 12. června 1945, při níž zahynulo neuvěřitelných 32 osob.¹¹³ Tato tragédie konečně podnítila přední činitele SNB, aby v celé věci zasáhli. Kromě toho bylo dalším impulsem oznámení Anežky Šedinové.

Následující den, 13. června 1945, byly porevoluční výpomocné stráže odvolány a ostrahu tábora převzaly řádné jednotky SNB. Novým velitelem tábora se stal policejní praporčík Josef Petr.¹¹⁴ Od toho dne až do 3. července 1945 již v táboře zemřelo pouze pět osob. Zadržovaný Josef Mušálek sdělil: *„Když poté přišli do tábora noví strážníci, pod vedením praporčíka Petra, nastala okamžitá změna, řekl bych osvobození a od té doby už se nestal případ popravy nebo jakéhokoli týrání.“*¹¹⁵

4.1 První vyšetřování v roce 1945

Emil Martínek, Vladislav Kusz a Josef Jurášek byli 13. června 1945 na příkaz ředitele Národní bezpečnosti vzati do policejní vazby. Táborový strážný Hotový uvedl, že lidé se bouřili, protože *„nebyl zatčen hlavní šéf Sedlář, pod jehož patronací se vše dělo. [...] Ostravské obyvatelstvo je proti Sedlářovi strašně rozhořčeno.“*¹¹⁶ Sedlář skutečně unikl spravedlnosti, přestože do značné míry nesl odpovědnost za násilnosti páchané v táboře.

Vyšetřování vedl Karel Vachún, vrchní okresní inspektor Oblastní kriminální ústředny v Ostravě. Asistoval mu tým kriminálních inspektorů – Vilém Herboczek,

¹¹² HORA, Ota: *Svědectví o puči. Z bojů proti komunistické Československa*, s. 132.

¹¹³ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Vyšetřující zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 23. 7. 1947 (č. j. 311 – taj. /1947).

¹¹⁴ Tamtéž, zpráva přednosty Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

¹¹⁵ Tamtéž, záznam výpovědi Josefa Mušálka před vyšetřovací komisí ze 4. 11. 1947.

¹¹⁶ MAREŠ, Michal: *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*, s. 351.

Jaroslav Horák a Josef Klapr.¹¹⁷ Vachún vyslechl podezřelé i svědky, avšak protokoly s výpověďmi ani zprávy o průběhu vyšetřování se nedochovaly, pravděpodobně byly zničeny. Policejní šetření skončilo 3. srpna 1945.¹¹⁸

Kauza se dostala ke Krajskému soudu v Moravské Ostravě, vyšetřoval ji soudce JUDr. Miroslav Haša. Soudní spisy se stejně jako policejní dokumenty nedochovaly. Zachoval se pouze šestistránkový záznam výpovědi Anežky Šedinové z 29. srpna 1945.¹¹⁹ Z některých záznamů vyplývá, že obvinění se snažili svalit veškerou odpovědnost za spáchané zločiny na Glose, jenž byl stále internován v táboře.¹²⁰ Strážmistr SNB Leopold Vaněk uvedl, že 6. srpna 1945 Glose vyslýchal praporčík Robert Duchoň, a to v přítomnosti Vladislava Kusze. Duchoň s Kuszem ho nutili, aby doznal, že vězně popravoval sám a ze své vůle, bez rozkazu táborových dozorců.¹²¹ Kusz, Martínek ani Jurášek nebyli odsouzeni. Dne 10. srpna 1945 soud rozhodl o jejich propuštění na svobodu.

Případem se zabývala rovněž bezpečnostní komise městského národního výboru, jejímž referentem byl komunista Josef Coufal. Ten nepřipustil žádnou diskusi a považoval celou věc za uzavřenou s odůvodněním, že již došlo k nápravě poměrů odvoláním velitele tábora Martínka.¹²²

Národní socialista Ota Hora usiloval o přehodnocení stanoviska krajského soudu, avšak marně. Napsal o tom: *„Víc jsem učinit nemohl, neboť parlament ještě neexistoval¹²³ a uveřejnění určitých fakt v novinách (tj. ve Svobodném slově) by mělo za následek zatýkání a týrání dalších osob, které mi informace poskytly. [...] Byli jsme*

¹¹⁷ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947.

¹¹⁸ Tamtéž, zpráva Oblastní kriminální úřadovny v Ostravě z 18. 9. 1947.

¹¹⁹ Viz tamtéž, Tk III 1862/45 lomeno 20.

¹²⁰ Srov. BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 108. – STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951*, II/3, s. 179.

¹²¹ ZA Opava, f. Expozitura ZNV M. Ostrava, odb. II/B, kart. 310 – Stížnost strážmistra Leopolda Vaňka k expozičnímu ZNV v Ostravě ze 7. 8. 1945.

¹²² BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 108.

¹²³ Prozatímní Národní shromáždění bylo ustanoveno 28. října 1945.

bezmocní. Ministrem vnitra¹²⁴ byl komunista. Vše se omlouvalo ‚revolučním stavem‘.¹²⁵

Výsledek soudního procesu rozhořčil veřejnost, lidé žádali očistu bezpečnostní stráže od „revolučních a partyzánských“¹²⁶ osob, které se „pod nejrůznějšími maskami, ať již na politickou legitimaci, osobní protekci či na předstírané partyzánské“¹²⁷ dostaly k moci, ignorovaly zákony a dopouštěly se svévolných akcí. V kauze „Hanke“ se to týkalo zejména zemského velitele SNB Vladimíra Sedláře.

Pod nátlakem tisku se situací v SNB začalo zabývat ministerstvo vnitra, jehož vyšetřovací komise přijela do Ostravy 15. listopadu 1945. Výsledky šetření vedly k tomu, že Kusz a Martinek další den znovu putovali do vazby. Sedlář byl zbaven své funkce a přeložen do Prahy. Ačkoli zástupci nekomunistických stran v Ostravě požadovali jeho potrestání, nebyl volán k odpovědnosti, údajně pro své válečné partyzánské zásluhy. Kusz a Martinek byli záhy opět propuštěni – Kusz byl 11. ledna 1946 propuštěn na revers, v němž se musel zavázat, že se nevzdálí z Ostravy, a Martinek byl propuštěn 5. června téhož roku.¹²⁸ Krajský soud proti oběma zastavil trestní řízení pro nedostatek důkazů, a to na základě usnesení z 11. září 1946.

Viníci tak unikli spravedlivému trestu, vyšetřování nijak nepokročilo a případ zůstal nedořešen. Ostravský tisk čas od času tuto skutečnost kritizoval a také se pozastavoval nad průběhem a okolnostmi soudního procesu. V květnu 1947 se *Nové slovo*¹²⁹ ptalo, kam zmizely vyšetřovací protokoly k případu „Hanke“ a vyšetřování celé události označilo jako „příliš zarážející“¹³⁰. V článku bylo uvedeno: „Ministerstvo vnitra nařídilo [...] zatčení původců ‚vzpoury‘. Později dostavil se do Ostravy úředník ministerstva vnitra, vyžádal si všechny protokoly případu ‚Hanke‘ a odjel s nimi do Prahy. Od té doby se nic nevyšetřovalo, po protokolech ani stopy a jen tu a tam projevila se snaha umlčeti toho, kdo něco viděl a chtěl mluvit.“¹³¹ Podobně reagovalo

¹²⁴ Ministrem vnitra byl v letech 1945–1953 Václav Nosek.

¹²⁵ HORA, Ota: *Svědectví o puči. Z bojů proti komunistické Československu*, s. 135.

¹²⁶ Národní stráž bezpečnosti. *Československá demokracie* 2. 9. 1945.

¹²⁷ Příspěvek naprosto negativní k naší anketě „Co nyní s Němci v ČSR?“. *Tamtéž*, 17. 8. 1945.

¹²⁸ ABS-P, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 58 – Zpráva Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 25. 6. 1947.

¹²⁹ *Nové slovo* bylo deníkem Československé strany národně socialistické.

¹³⁰ Kde jsou protokoly případu „Hanke“? *Nové slovo* 9. 5. 1947.

¹³¹ *Tamtéž*.

*Svobodné slovo*¹³² v září 1947, když se podívovalo nad liknavostí vyšetřovatelů. Článek zdůrazňoval důležitost řádného prošetření případu: „*Rázným vyúčtováním s bývalými vedoucími tohoto tábora by se tak zavčas veřejně prokázalo, že náš stát s podobnými výstřelky neodpovědných jednotlivců nemá nic společného a že je co nejrozhodněji odsuzuje.*“¹³³

Rudé právo vzápětí projeвило nesouhlasný postoj, stanovisko národně socialistického tisku označilo za podlézání Němcům. Uvedlo: „*Opravdu, pěknou službu pro nepřítele dělá ústřední orgán [národně socialistické] strany. Přitom Svobodné slovo dobře ví, že povolání čeští činitelé událostí v táboře Hanke vyšetřují a že v nejbližší době bude o výsledku jejich šetření podána zpráva.*“¹³⁴ Ač to *Rudé právo* slibovalo, zpráva o výsledcích šetření nebyla nikdy úředně zveřejněna.

Novinový souboj mezi národně socialistickým a komunistickým tiskem, jenž se odehrával v září 1947, výrazně upoutal pozornost ministerstva vnitra, a to se začalo případem znovu zabývat. Opětovným prošetřením ministerstvo pověřilo vyšetřovací komisi bezpečnostního výboru Ústavodárného Národního shromáždění.

4.2 Parlamentní vyšetřování v roce 1947

JUDr. Lumír Kroček, přednosta expozitury Zemské úřadovny StB v Ostravě, obdržel 16. září 1947 zprávu od zástupce ministra vnitra. JUDr. Zdeněk Lukeš žádal Kročka, aby mu urychleně poslal stručné, ale vyčerpávající shrnutí událostí v táboře „Hanke“, které by pak předložil vyšetřovací komisi. Zprávu měl sepsat tak, aby „*poukázala na naléhavost věci a potřebu učinit rozhodnutí, s ohledem na zprávy tisku i na pověsti, ve veřejnosti šířené, a na rozruch, který dosavadní stav v kraji působí*“¹³⁵.

Kroček zaslal požadovaný dokument 20. září 1947. Kromě krátkého popisu poměrů v táboře připomenul, že příslušné úřady již případ několikrát vyšetřovaly, ale že

¹³² *Svobodné slovo* vydávala Československá strana národně socialistická.

¹³³ Dříve než bude pozdě? *Svobodné slovo* 2. 9. 1947.

¹³⁴ Dobrá služba Němcům. *Rudé právo* 3. 9. 1947.

¹³⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva JUDr. Zdeňka Lukeše z ministerstva vnitra z 16. 9. 1947.

tato vyšetření „nevedla dosud k žádné likvidaci případu“¹³⁶. Poznamenal: „V zájmu spravedlnosti a důvěry ke státním úřadům a orgánům je nutné, aby případ „Hanke“ byl s urychlením řádně vyšetřen a [skončován]“. ¹³⁷

Ministerstvo vnitra si stejnou zprávu vyžádalo rovněž od Oblastní úřadovny StB v Ostravě, jejíž přednosta JUDr. Poledník poslal žádané vyrozumění 13. října 1947.¹³⁸ Ve zprávě nastínil podmínky v táboře a zločiny, jichž se dopouštěli dozorcí a vězeň Glos. Neopomenul se zmínit o vraždě Františka Šediny ani o údajné vzpouře vězňů. Navrhnul vyslechnout Jindřicha Glose, výpomocné strážné, policejního lékaře MUDr. Krista, Anežku Šedinovou, všechny internované včetně znásilněných žen, vrchního okresního inspektora Karla Vachúna a příslušníky Okresní kriminální úřadovny, kteří se na vyšetřování podíleli. Zdůraznil však skutečnost, že většina vězňů, svědků vyšetřovaných událostí, již byla odsunuta.

Dne 23. října 1947 se konala schůze vyšetřující komise. Bylo dohodnuto, že členové komise přijedou do Ostravy 3. listopadu 1947 ve večerních hodinách a samotné vyšetřování zahájí následující den v některé z jednacích síní krajského soudu. Zástupce ministra Jindřich Veselý požádal přednostu Poledníka, aby shromáždil veškerý spisový materiál k případu a zjistil adresy pobytu všech osob, které mají být vyslýchány. Také měl za úkol 48 hodin před začátkem vyšetřování zadržet hlavní podezřelé, protože existovaly reálné obavy, že by mohli mařit vyšetřování nebo uprchnout. Na závěr Poledníka vybídl: „*Tato předběžná opatření provádějte nenápadně, aby širší veřejnost nebyla upozorněna. Tuto zprávu považujte za přísně tajnou, poněvadž za každou cenu je třeba zabránit zveřejnění připravovaného vyšetřování.*“¹³⁹

Odborový rada Veselý později prozradil, že s Poledníkem nebyla lehká spolupráce. Označil ho jako pohodlného, těžkopádného a nepřiliš kompetentního úředníka. Uvedl: „*Ačkoliv jsem mu poslal předem zprávy, nebylo připraveno vše tak,*

¹³⁶ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva JUDr. Lumíra Kročka z expozitury Zemské úřadovny StB v Ostravě z 20. 9. 1947.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Viz ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Žádost plk. gšt. Františka Jandy z ministerstva vnitra z 11. 10. 1947. – Tamtéž, zpráva JUDr. Poledníka z Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 13. 10. 1947 (čj. 311/2 – taj. 1947).

¹³⁹ Tamtéž, zpráva JUDr. Jindřicha Veselého z ministerstva vnitra z 24. 10. 1947.

*jak bylo třeba, a musel jsem pak sám potřebné zařizovat.*¹⁴⁰ Veselý musel namísto něj připravit podklady pro členy komise a seznam osob, jež měly být předvolány k výsledku.

Poledník zaslal Veselému oznámení, že 31. října 1947 zadržel Vladislava Kusze, Emila Martínka, Josefa Juráška, Ludvíka Pieczku a Jindřicha Glose, jenž byl tehdy internován v táboře pro Němce v Ostravě-Kunčicích, a že tito obžalovaní jsou ve vazbě ostravského krajského soudu.¹⁴¹

Členové komise přijeli do Ostravy 3. listopadu 1947 večerním rychlíkem. Ve 21 hodin se konala krátká předporada o postupu vyšetřování. Samotné vyšetřování začalo 4. listopadu 1947 v 8 hodin ráno v jednací síni krajského soudu. Předsedou komise byl Bohumír Bunža, poslanec Československé strany lidové. Dalšími členy byli poslanci: Jaroslav Kokeš za KSČ¹⁴², Karel Kácl za ČSNS¹⁴³ a Jozef Horváth za slovenskou DS¹⁴⁴. Zástupce ČSSD¹⁴⁵ Josef Veverka se nedostavil a Karol Bacílek z KSS¹⁴⁶ se předem omluvil za neúčast. Komisi doprovázela také skupina expertů – JUDr. Zdeněk Lukeš z ministerstva vnitra, gen. Jaroslav Brož a pplk. Jan Vaněk z ministerstva národní obrany a JUDr. Šimák z ministerstva spravedlnosti. Oblastní ústřednu StB zastupoval přednosta Poledník a referentem byl určen vrchní inspektor Kohoutek.

Vrchní odborový rada JUDr. Šimák na úvod přednesl obsah zprávy ze spisu krajského soudu proti Vladislavu Kuszovi a Emilu Martínkovi (jednalo se o spis ze soudního vyšetřování v letech 1945–1946). Poté připomenul pokyn ministerstva vnitra z 28. května 1946, že na případ „Hanke“ je třeba aplikovat ustanovení paragrafu 1 zákona č. 115/1946 Sb.¹⁴⁷ a trestní řízení proti obviněným by mělo být zastaveno.¹⁴⁸

¹⁴⁰ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Úřední záznam JUDr. Jindřicha Veselého z ministerstva vnitra ze 7. 11. 1947.

¹⁴¹ Viz tamtéž, zpráva přednosta Oblastní úřadovny StB v Ostravě z 31. 10. 1947. – STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951*, II/3, s. 183.

¹⁴² Komunistická strana Československa.

¹⁴³ Československá strana národně socialistická.

¹⁴⁴ Demokratická strana.

¹⁴⁵ Československá sociální demokracie.

¹⁴⁶ Komunistická strana Slovenska.

¹⁴⁷ Zákon č. 115/1946 Sb., o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků, schválilo Prozatímní Národní shromáždění 8. května 1946 a účinnosti nabyl dnem vyhlášení 4. června 1946. Podle paragrafu 1 tohoto zákona „jednání, k němuž došlo v době od 30. září 1938 do 28.

Následovaly výslechy obviněných (Kusze, Martínka, Juráška, Pieczky, Glose) a šesti svědků. Více svědků se nepodařilo předvolat, neboť naprostá většina již byla odsunuta. Ze svědků vypovídali bývalí vězni Josef Mušálek, Alžběta Pohlová a Helga Sasínová, dozorce František Podaný, úřední lékař MUDr. Josef Krist a Anežka Šedinová, vdova po Františku Šedinovi. Komisi zajímaly poměry v táboře včetně týrání a poprav vězňů, jednání dozorců, okolnosti úmrtí Františka Šediny, průběh údajné vzpoury vězňů a další informace, jež mohly vyšetřovatelům pomoci.

Z obviněných vypovídal podle pravdy pouze Jindřich Glos. Přiznal a popsal všechna zvěřstva, kterých se na internovaných dopouštěl. Současně zdůraznil, že ve většině případů tak jednal na pokyn Martínka a Kusze, již byli mučení a popravám vězňů přítomni. Naopak Kusz, Martínek, Jurášek a Pieczka své zločiny popírali nebo všelijak zlehčovali a omlouvali.¹⁴⁹ Odvolávali se na rozkazy svých nadřízených a vymlouvali se na revoluční charakter tehdejší doby.¹⁵⁰ Veškerou vinu svalovali na Glose. Aby zdůvodnili vysokou úmrtnost vězňů, tvrdili, že Němci do tábora již přicházeli ve velmi zuboženém stavu, tajně si opatřovali provazy a poté hromadně páchali sebevraždy oběšením.

Výslechy předvolaných osob skončily 5. listopadu 1947. Komise dospěla k závěru, a to i na základě výsledků policejního a soudního vyšetřování v roce 1945, že obvinění mají na svědomí tyto zločiny: „*násilná smrt Čecha Šediny [...], násilná smilstva na Češce Anežce Šedinové [...] a případně Němkách v táboře internovaných [...], krádeže zlatých zubů a jiných předmětů a svršků po Němcích a krádež majetku Anežky Šedinové [...] a dále opomenutí překaziti zločin spáchaný na Čechu Šedinovi*

října 1945 a jehož účelem bylo přispěti k boji o znovunabytí svobody Čechů a Slováků nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů, není bezprávné ani tehdy, bylo-li by jinak podle platných předpisů trestné.“ Trestné činy se tudíž měly hodnotit jako beztrestné, jestliže byly spáchány do 28. října 1945 a pokud je bylo možné pokládat za jednání směřující ke spravedlivé odplatě za zločiny okupantů nebo kolaborantů. – Srov. BENEŠ, Zdeněk – JANČÍK, Drahomír – KUKLÍK, Jan et al.: *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848–1948*, Praha 2002, s. 244.

¹⁴⁸ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zápis vyšetřovací komise o průběhu vyšetřování z 5. 11. 1947.

¹⁴⁹ Srov. tamtéž, záznam výpovědi Jindřicha Glose, Vladislava Kusze, Emila Martínka, Josefa Juráška a Ludvíka Pieczky před vyšetřovací komisí ze 4. a 5. 11. 1947.

¹⁵⁰ STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951*, II/3, s. 186.

[...].¹⁵¹ Komise nařídila, aby Kusz, Martínek, Jurášek, Pieczka a Glos byli vzati do vazby, a rozhodla, aby proti nim bylo zahájeno trestní řízení.

Může se zdát absurdní, že obžalovaní vůbec nebyli souzeni za popravu více než dvou stovek vězňů. Komise však měla „svázané ruce“ již zmiňovaným zákonem č. 115/1946 Sb., který podle výkladu bezpečnostních orgánů umožňoval posuzovat zabíjení Němců v internačních střediscích za spravedlivou odplatu vůči okupantům. Ačkoli tedy vyšetřování jasně prokázalo, že obvinění jsou masoví vrazi, podle výkladu zákona v podstatě nemohli být za tyto zločiny potrestáni.

Otevřenou otázkou zůstává, zda brutální mučení a hromadné popravu internovaných neměly být vyhodnoceny jako tzv. gestapismus, neboť přesně tak bylo možné toto jednání pojmenovat a bylo by tudíž možné soudit obviněné i za tyto činy. Ministr spravedlnosti Prokop Drtina v květnu 1947 prohlásil, že vláda „*nechce a nebude krýt gestapismus, ať je jakéhokoliv druhu a kýmkoli páchan*“¹⁵² a přislíbil, že takové jednání bude trestáno. Ministr vnitra Václav Nosek upozornil, že zákon č. 115/1946 Sb. nebude omlouvat činy jedinců, kteří využili poválečnou situaci k „*vyrovnání osobních účtů nebo k vybití svých nelidských vášní*“¹⁵³. Uvedl, že „[...] ty případy, ke kterým došlo z pohnutek zrádných a nečestných a které zákon [...] o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků vědomě neuváděl, budou předány soudům ke stíhání podle zákona, poněvadž není úmyslem tyto nepěkné zjevy chránit a vyjímát z pravomoci soudů.“¹⁵⁴ V případě Kusze, Martínka, Juráška, Pieczky a Glose však vyšetřovatelé toto stanovisko nebrali v potaz.

Jaroslav Kokeš, člen komise zastupující KSČ, zpočátku považoval znovuotevření případu „Hanke“ za útok národních socialistů a sociálních demokratů na komunistickou stranu. Soudil, že „*jde o akci domácí a mezinárodní reakce proti těm osobám, které se zúčastnily revoluce*“¹⁵⁵. Po výsledku svědků ale zcela změnil názor a prohlásil: „*Nejde zde o to, abychom vyšetřovali události související s revolucí a odsoudili osoby na*

¹⁵¹ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Zpráva o závěrech vyšetřování z 5. 11. 1947.

¹⁵² BENEŠ, Zdeněk – JANČÍK, Drahomír – KUKLÍK, Jan et al.: *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848–1948*, Praha 2002, s. 247–248.

¹⁵³ ABS-P, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 58 – Zpráva ministra vnitra Václava Noska z 9. 7. 1947.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Přípis JUDr. Jindřicha Veselého z ministerstva vnitra ze 7. 11. 1947 (VII/C – 14.936/taj. – 47).

*revoluci účastněné, nýbrž jde o to, abychom odsoudili se vší přísností parasites revoluce.*¹⁵⁶ Ihned zařídil u krajského vedení KSČ, aby Kusz, Jurášek a Pieczka byli vyloučeni ze strany (Martínek členem strany nebyl).

Přednosta Zemské úřadovny StB Lumír Kroček odevzdal 7. listopadu 1947 zprávu o jednání vyšetřovací komise viceprezidentovi ostravského krajského soudu JUDr. Marklovi. Na příkaz komise byly soudní spisy vedeny jako důvěrné. Hlavní přelíčení se muselo konat bez přístupu veřejnosti „z důvodů veřejné mravopoctnosti, zejména však z důvodu zvláštního naléhavého zájmu státu“¹⁵⁷. Záznamy ze soudního procesu se nedochovaly, víme pouze, že Kusz, Martínek, Jurášek a Pieczka byli v březnu 1948 propuštěni na svobodu a Glos je následoval v červnu téhož roku, pak byl zřejmě odsunut do Německa.¹⁵⁸ Jeden z nejzávažnějších poválečných zločinů na německém obyvatelstvu tak zůstal v zásadě nepotrestán.

Vyšetřovací spis kauzy „Hanke“ byl označen jako tajný a zástupce ministra vnitra Jindřich Veselý nařídil, aby byl veškerý spisový materiál týkající se případu soustředěn u Oblastní úřadovny StB v Ostravě. Tak se mělo zabránit tomu, aby se spisy „nedostaly do nepovolaných rukou“¹⁵⁹.

¹⁵⁶ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Přípis JUDr. Jindřicha Veselého z ministerstva vnitra ze 7. 11. 1947 (VII/C – 14.936/taj. – 47).

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Srov. STANĚK, Tomáš: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha 2005, s. 288.

¹⁵⁹ ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Přípis JUDr. Jindřicha Veselého z ministerstva vnitra ze 7. 11. 1947 (VII/C – 14.936/taj. – 47).

5 Od roku 1948 po současnost

Ještě na konci roku 1947 tisk podával o celé záležitosti kusé informace, avšak značně zkreslené, což bylo dobově podmíněno. Po únorovém převratu v roce 1948 se po případě „Hanke“ „slehla zem“. O tehdejších poměrech v táboře se nesmělo mluvit, navíc většina očitých svědků, vězněných německých obyvatel, byla vysídlena, a tak se na tragické události, jež se v táboře odehrály, postupně zapomnělo. Tato situace trvala až do roku 1989.

Občasné hlasy zaznívaly ze zahraničí. Nakladatelství Sixty-Eight Publishers vydalo v roce 1978 knihu exilového politika Oty Hory *Svědectví o puči*¹⁶⁰, v níž se vyskytly zmínky o násilnostech páchaných na vězňích i o následném vyšetřování případu. Totéž nakladatelství v roce 1986 publikovalo knihu spisovatele Viléma Hejla *Zpráva o organizovaném násilí*¹⁶¹, jež také obsahovala krátké poznámky o internačním táboře. V Německu se připomínky poměrů v táboře pravidelně vyskytovaly ve sbornících dokumentů a vzpomínek i v dílčích vzpomínkových pracích.¹⁶²

Teprve po změně politického režimu v roce 1989 se několik zpráv o táboru „Hanke“ objevilo i u nás. V reedici vyšly obě již zmiňované publikace – *Zpráva o organizovaném násilí* (1990) a *Svědectví o puči* (1991). Stručné informace se objevily v roce 1991 ve sborníku dokumentů *Slyšme i druhou stranu*¹⁶³ a v díle historika Tomáše Staňky *Odsun Němců z Československa 1945–1947*¹⁶⁴. Archivář a historik Karel Jiřík zahrnul stručné vyličení událostí do monografie *Dějiny Ostravy*¹⁶⁵. První skutečně

¹⁶⁰ Viz HORA, Ota: *Svědectví o puči. Z bojů proti komunizaci Československa*, Toronto 1978.

¹⁶¹ Viz HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*. Toronto 1986.

¹⁶² Viz např. AHRENS, Wilfried: *Verbrechen an Deutschen. Dokumente der Vertreibung*. Arget 1983, s. 224. – Derselbe: *Vertreibung und Vertreibungsverbrechen 1945–1946. Bericht des Bundesarchivs. Archivalien und ausgewählte Erlebnisberichte*. Bonn 1989, s. 290. – AUE, E.: *Hankelager. Vom KZ für Deutsche will niemand mehr etwas wissen*. Beskiden-Post, 1993, č. 7 a 8, s. 3–4. – FRANZEL, Emil: *Vertreibung. Sudetenland 1945–1946*. Bonn-Bad Nauheim 1967, s. 59–60. – REICHENBERGER, Emmanuel Johannes: *Ostdeutsche Passion*. Düsseldorf 1949, s. 30, 118, 210. – Derselbe: *Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen*. München 1951, s. 343–345. – Derselbe: *Justiz im Dienste der Vergeltung. Mitteleuropäische Quellen und Dokumente*. Bd. 6. München 1962, s. 36–39.

¹⁶³ Viz *Slyšme i druhou stranu. Dokumenty o vyhnání Němců z českých zemí*. [Ed.]: DĚDINOVÁ, Sidonia. České Budějovice 1991, s. 202.

¹⁶⁴ Viz STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945–1947*, Praha 1991, s. 67, 69, 417–419.

¹⁶⁵ Viz JIŘÍK, Karel: *Dějiny Ostravy*, Ostrava 1993, s. 408.

objektivní popis případu, zasazený do širších dobových souvislostí, podal ve svých pracích Tomáš Staněk.¹⁶⁶ Mimořádný zájem veřejnosti vyvolalo obsáhlejší novinové zpracování tématu, uveřejněné v květnu 1996, jehož autorem byl historik Mečislav Borák.¹⁶⁷ Tentýž autor o rok později publikoval práci *Internální tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945* ve sborníku *Ostrava*.¹⁶⁸ Nejnovější příspěvky k případu „Hanke“ se vyskytují v dílech již jmenovaného Tomáše Staňka a Adriana von Arburga.¹⁶⁹

Zločiny v internačním táboře „Hanke“ připomínají čas od času články v některých novinách, časopisech nebo na webových serverech.¹⁷⁰ Součástí těchto článků bývají rovněž vzpomínky pamětníků, které doplňují historická fakta a dokreslují dobovou atmosféru. Například Marie Petrusková z Markvartic u Ostravy vypověděla, že v táboře byla internována její matka. „*Později vyprávěla, jak se tam vězni museli vzájemně věšet*

¹⁶⁶ Viz STANĚK, Tomáš: *Perzekuce 1945. Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu – srpnu 1945*, Praha 1996, s. 115–117, 212. – Tentýž: *Tábory v českých zemích 1945–1948*, Šenov u Ostravy 1996, s. 35, 74–75, 84, 205, 214, 217.

¹⁶⁷ Viz BORÁK, Mečislav: *Peklo v centru Ostravy*. Moravskoslezský den, příloha Den na víkend 18. 5. 1996.

¹⁶⁸ Viz tentýž: *Internální tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945*. In: *Ostrava: Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*, Šenov u Ostravy 1997, s. 88–124.

¹⁶⁹ Viz STANĚK, Tomáš: *Poválečné „excesy“ v českých zemích 1945 a jejich vyšetřování*, Praha 2005, s. 283–289. – ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů*. Díl II., svazek 3, Středokluky 2010, s. 178–187.

¹⁷⁰ Viz např. -asi-: *Vraždění Němců v ostravském táboře Hanke. Hrob obětí je stále neoznačený*. ČT24 [online]. 2. 6. 2015, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/313529-vrazdeni-nemcu-v-ostravskem-tabore-hanke-hrob-obeti-je-stale-neoznaceny/>.

HONUS, Aleš. *Poválečný masakr Němců v Ostravě policie neotevře, podezřelí zemřeli*. *Novinky* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/217779-povalecny-masakr-nemcu-v-ostrave-police-neotevre-podezreli-zemreli.html>.

MOTÝL, Ivan. „Co je Němec, to patří zabít“. *Týden* [online]. 7. 6. 2015, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.sinagl.cz/zpravodajstvi/18-z-ceskych-medii/5255-co-je-nemec-to-patri-zabit.html>.

Tentýž. *Přidušené dobili palicí, vzpomínají příbuzní zabitých Němců*. *Týden* [online]. 19. 2. 2011, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pridusene-dobili-palici-vzpominaji-pribuzni-zabitych-nemcu_194279.html#_VahJmfntmko.

Tentýž. *Vraždili Češi, ale masový hrob Němců označit nechtějí*. *Týden* [online]. 3. 5. 2015, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vrazdili-cesi-ale-masovy-hrob-nemcu-oznacit-nechteji_341628.html#_VahNKvntmko.

NAVRÁTIL, Boleslav. *Zločiny v ostravském internačním táboře Hanke*. *Moravskoslezský deník* [online]. 8. 5. 2012, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/zlociny-v-ostravskem-internacnim-tabore-hanke-20120507.html.

nebo umlátit k smrti,¹⁷¹ vzpomíná Petrusková. Jednou z dalších pamětnic, jež tisku poskytla rozhovor, byla Magda Korandová z Ludgeřovic na Ostravsku. Její otec Josef Mušálek¹⁷² byl v táboře „Hanke“ vězněn v době, kdy středisku velel Vladislav Kusz s Emilem Martínkem. Korandová vzpomíná: „Když tátu z lágru pustili, spodky měl až po kolena celé hnědé, takže máma se ptala po příčině. Říkal, že je to od lidské krve. Na tu větu nemohu dodnes zapomenout.“¹⁷³ Vypravuje si, jak její otec vyprávěl o neustálém znásilňování internovaných německých žen a zmiňoval se o své známé paní Janové, kterou prožité útrapy dohnaly až k sebevraždě. Na Mušálka vzpomínala také jeho vzdálená příbuzná Ilona Volná, která ho vídala v otcově hospodě. Vyprávěla, že zhruba dva týdny po skončení války Mušálek náhle zmizel. „Sebrala ho revoluční garda a zavřela v internačním táboře Hanke v Ostravě. Proč ale ti muži odvěkli zrovna obyčejného havíře?“¹⁷⁴ ptala se sama sebe. Pak pokračovala: „Z tábora se vrátil jako zlomený člověk. Před každým křížem u cesty se jen vroucně a dlouze modlil.“¹⁷⁵ Mušálek do konce života trpěl depresemi.¹⁷⁶

Citované pamětnice jsou přesvědčeny, že příslušníci Revolučních gard v mnoha případech zatýkali zcela nevinné německé obyvatele. „Gardisty moc nezajímalo, co jsme dělali za války. Oběti si vybírali podle majetku,“¹⁷⁷ vypráví Volná. Vzpomíná třeba na Alberta Hluchnika, jenž byl dozorcí umučen 12. června 1945. „Pan Hluchnik byl stavitelem, bydlel sto metrů od nás a jako jediný v okolí měl automobil,“¹⁷⁸

¹⁷¹ MOTÝL, Ivan. Přidušené dobili palicí, vzpomínají příbuzní zabitých Němců. *Týden* [online]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pridusene-dobili-palici-vzpominaji-pribuzni-zabitych-nemcu_194279.html#.VahJmfntmko.

¹⁷² Josef Mušálek byl při vyšetřování případu v letech 1945 a 1947 předvolán jako jeden z očitých svědků zvěstev dozorců. Jeho výpověď poskytla vyšetřovatelům cenné informace.

¹⁷³ MOTÝL, Ivan. Vraždili Češi, ale masový hrob Němců označit nechťejí. *Týden* [online]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vrazdili-cesi-ale-masovy-hrob-nemcu-oznacit-nechteji_341628.html#.VahNKvntmko.

¹⁷⁴ Tentýž. Přidušené dobili palicí, vzpomínají příbuzní zabitých Němců. *Tamtéž*. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pridusene-dobili-palici-vzpominaji-pribuzni-zabitych-nemcu_194279.html#.VahJmfntmko.

¹⁷⁵ *Tamtéž*.

¹⁷⁶ Tentýž. „Co je Němec, to patří zabít“. *Tamtéž*. Dostupné z: <http://www.sinagl.cz/zpravodajstvi/18-z-ceskych-medii/5255-co-je-nemec-to-patri-zabit.html>.

¹⁷⁷ Tentýž. Přidušené dobili palicí, vzpomínají příbuzní zabitých Němců. *Tamtéž*. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pridusene-dobili-palici-vzpominaji-pribuzni-zabitych-nemcu_194279.html#.VahJmfntmko.

¹⁷⁸ *Tamtéž*.

vybavuje si. O Hluchnikovi se zmiňuje též Korandová: „*Moc hodný člověk, místní stavitel. Gardisty zaujala jeho krásná vila, tak ho odvěkli do Ostravy.*“¹⁷⁹ Volná znala i popraveného Jindřicha Pchalka. „*Pan Pchalek byl obyčejný šofér autobusu. To jsme ve vesnici vůbec nechápali, proč zatkli zrovna jeho,*“¹⁸⁰ podivuje se dodnes.

Pozůstalí obětí rovněž poukazují na skutečnost, že masové hroby s ostatky popravených osob doposud nebyly exhumovány. Nacházejí se v parku Milady Horákové (na místě bývalého městského hřbitova), necelé dva kilometry od Nádražní třídy, kde býval tábor „Hanke“. Většina místních obyvatel netuší, že se zde nalézá hromadné pohřebiště, a nenapadne to ani kolemjdoucí, neboť hroby nejsou nijak označeny. Walter Moller, jehož otec byl umučen v táboře a pohřben v jednom těchto masových hrobů, po roce 1989 připravoval trestní oznámení, které mělo kriminalisty přimět k soudní exhumaci hrobů a vyšetření zločinu. Také se pokoušel přimět ostravské radní, aby město obětím věnovalo alespoň pamětní desku. Marně. O mnoho úspěšnější nebyl ani Hans Mattis z německého spolku pro Těšínsko, jenž usiloval o instalaci pamětní desky nebo alespoň informační cedula v místě masových hrobů. Svůj záměr se pokoušel prosadit na ostravském magistrátu, avšak neuspěl. Ostravští radní o případu „Hanke“ buď nevědí, nebo před ním „strkají hlavu do písku“ a odmítají se problémem zabývat. Také si nepřejí, aby na hromadné pohřebiště bylo jakýmkoli způsobem upozorňováno. Rázně se vyjádřil radní Jaroslav Bečák (KSČM): „*Osobně pro pomník nejsem, to bychom museli prověřit každou oběť, jestli to nebyl fašista. Problémem se na radnici stejně nikdo nezabývá.*“¹⁸¹ V nejbližší době proto zřejmě nelze očekávat, že pozůstatky obětí budou důstojným způsobem pohřbeny.

Částečný zvrát ve vývoji celé kauzy nastal na podzim roku 2010, kdy se moravskoslezská kriminální policie začala případem „Hanke“ zabývat a rozhodla se prostudovat vyšetřovací spisy z let 1945 a 1947. Vyšetřovatelé oficiálně potvrdili,

¹⁷⁹ MOTÝL, Ivan. „Co je Němec, to patří zabít“. *Týden* [online]. Dostupné z: <http://www.sinagl.cz/zpravodajstvi/18-z-ceskych-medii/5255-co-je-nemec-to-patri-zabit.html>.

¹⁸⁰ Tentýž. „Co je Němec, to patří zabít“. *Tamtéž*. Dostupné z: <http://www.sinagl.cz/zpravodajstvi/18-z-ceskych-medii/5255-co-je-nemec-to-patri-zabit.html>.

¹⁸¹ Tentýž. Vraždili Češi, ale masový hrob Němců označit nechtějí. *Tamtéž*. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vrazdili-cesi-ale-masovy-hrob-nemcu-oznacit-nechteji_341628.html#.VahNKvntmko.

poprvé od února 1948, že se jednalo o masakr německých civilistů.¹⁸² Případ však znovu neotevřeli, neboť zjistili, že všichni podezřelí jsou již po smrti. „Z výsledků námi provedených šetření vyplývá, že dnes již nikdo z podezřelých nežije. Policie tedy v současné době nemůže zahájit a vést trestní stíhání podezřelých osob, jelikož jsou zde naplněny podmínky nepřipustnosti trestního stíhání uvedené v trestním řádu,“¹⁸³ sdělil kriminalista Luboš Valerián.

Poslední počin týkající se tábora „Hanke“ byl konečně pozitivní. Členové okrašlovacího spolku *Za krásnou Ostravu* v neděli 21. června 2015 slavnostně odhalili naučnou ceduli, která rekapituluje poměry v táboře a připomíná zločinné týrání a popravy vězňů. Cedula visí ve výloze jedné z prodejen na Nádražní ulici, poblíž místa, kde se nacházel tábor. Její text zní následovně:

„V objektu bývalé zasilatelské firmy „Hanke“ na Nádražní ulici v Moravské Ostravě byl vytvořen již v první polovině května 1945 internační tábor pro Němce a osoby podezřelé ze zrady a kolaborace za protektorátu. Do tábora, označovaného jako „prozatímní policejní věznice“, byli dopravováni především nacisté (příslušníci SA a SS) a kolaboranti, ale také váleční zajatci, a nacházely se zde rovněž ženy s dětmi, jednalo se o osoby z Ostravy i vzdálenějších míst. Za dobu jeho existence táborem prošlo téměř 600 mužů a 100 žen.

Nad táborem „Hanke“ vykonávalo dohled politické oddělení policejního ředitelství a zpočátku jej střežila dozorčí služba výpomocných členů Národního bezpečnostního sboru (NBS). Zadržené osoby byly umístěny v konírnách, stájích a ve volně stojících stěhovacích vozech, hygienické i výživové poměry v táboře byly velmi špatné. Němci zde byli vystavováni pravidelným násilnostem, brutálnímu mučení a dokonce zde byli bez soudu popravováni. Exekuce zde vykonávali naprosto surovým a nelidským způsobem vedoucí politického oddělení ostravského ředitelství NBS Vladislav Kusz a horník z Hrušova Emil Martínek, členové KSČ, mezi dozorcí byli obávanými surovci především Josef Jurášek a Leopold Pieczka, rovněž členové KSČ. Sadistické činy na pokyn nadřízených vykonával obzvláště krutě rovněž Jindřich Glos (Heinrich Gloss), podle dochovaných svědectví bývalý příslušník SA.

¹⁸² MOTÝL, Ivan. Přidušené dobili palicí, vzpomínají příbuzní zabitých Němců. *Tamtéž*. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pridusene-dobili-palici-vzpominaji-pribuzni-zabitych-nemcu_194279.html#.VahJmfntmko.

¹⁸³ HONUS, Aleš. Poválečný masakr Němců v Ostravě policie neotevře, podezřelí zemřeli. *Novinky* [online]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/217779-povalecny-masakr-nemcu-v-ostrave-policie-neotevire-podezreli-zemreli.html>.

Nadvládu bezpráví a sadistických dozorců nepřežilo podle zjištění historiků 231 osob. Mrtví byli většinou odváženi na městský hřbitov a tam ukládáni do hromadného hrobu, který dodnes není označen, některá těla zabitých byla zřejmě přivezena do ostravského krematoria. Viníci těchto zločinů nebyli nikdy potrestáni.“¹⁸⁴

¹⁸⁴ TOMÁŠEK, Martin. HANKE má svou naučnou cedulku. *OU@LIVE* [online]. Dostupné z: <http://alive.osu.cz/hanke-nejobavanejsi-internacni-tabor-povalecneho-ostravska-bude-mit-naucnou-cedulku/>.

6 Závěr

Tato práce pojednávala o dramatických poměrech a tragických událostech v táboře „Hanke“ a sledovala průběh následného vyšetřování případu. Měla za cíl detailně zmapovat situaci v táboře, a to od jeho zřízení dne 10. května 1945 do 12. června 1945, kdy byli násilničtí dozorcí odvoláni a táborovou správu převzaly řádné orgány Sboru národní bezpečnosti. Dále práce rekonstruovala průběh šetření kauzy „Hanke“ v letech 1945 a 1947 a stručně vyhodnotila výsledky vyšetřování. Závěrečná část pojednávala o vývoji případu po roce 1948 až do současnosti.

Práce čerpala především z archivních zdrojů, neboť námět doposud nebyl podrobně rozpracován. Hlavní přínos práce spočívá v důkladném studiu archivních pramenů, jejich zpracování a interpretaci. Nejdůležitějším zdrojem se staly dokumenty z Archivu bezpečnostních složek v Praze a v Kanicích u Brna. Pro doplnění poznatků posloužily archiválie ze Zemského archivu v Opavě. Při zpracování byla využita také sekundární literatura, seriálové publikace (zejména dobový tisk) a internetové zdroje. Větší autenticitě práce napomohly ukázky z dobového tisku.

Namísto obšírného závěru snad budou vhodnější a výstižnější slova bývalého vězně tábora „Hanke“ Jindřicha Segeru. Ten byl nejen nucen přihlížet nelidskému mučení a hromadným exekucím, ale též musel pohřbívat mrtvoly obětí. O mnoho let později vypověděl: *„Chápal jsem to všechno jako následky války a toho, co Němci napáchali českému národu. V nouzi jsem poznal, jak se kdo umí ke komu chovat, a musím říci, že zdaleka ne všichni dozorcí v táborech byli stejní. Na 90 procent těch, které jsem poznal, byli lidé slušní, i když se někteří z nich sami vrátili z koncentračních táborů s podlomeným zdravím. Tvrdím, že je třeba odpouštět, stále se mstít nemá smysl. Musíme si odpustit a musíme si uvědomit, že válka byla krutá stejně jako její následky, že českému národu se ukřivdilo a že se po válce ukřivdilo také nám. O to víc si vážím života a moc bych si přál, aby nacionalismus navždy vymizel, aby lidé k sobě byli tolerantní a upřímní, aby si vzájemně pomáhali.“*¹⁸⁵

¹⁸⁵ BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“, s. 124.

7 Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny

Archiv bezpečnostních složek, Kanice u Brna (ABS-Ka)

- f. Sekretariát ministra vnitra (A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57)

Archiv bezpečnostních složek, Praha (ABS-P)

- f. Sekretariát ministra vnitra (A 2/1, inv. j. 1765, kart. 58)

Zemský archiv v Opavě (ZA Opava)

- f. Expozitura ZNV M. Ostrava, odb. II/B, kart. 310.
- f. Oblastní velitelství SNB M. Ostrava I, kart. 3.

Literatura

ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů*. Díl II., svazek 3. *Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky 2010. ISBN 978-80-86057-68-2.

BENEŠ, Zdeněk – JANČÍK, Drahomír – KUKLÍK, Jan et al.: *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848–1948*. 1. vyd. Praha 2002. ISBN 80-86010-55-4.

ČERNÝ, Bohumil – KŘEN, Jan – KURAL, Václav et al.: *Češi, Němci, odsun. Diskuse nezávislých historiků*. 1. vyd. Praha 1990. ISBN 80-200-0276-6.

HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*. 1. vyd. Praha 1990. ISBN 80-85207-01-X.

HORA, Ota: *Svědectví o puči. Z bojů proti komunizaci Československa*. Sv. I. 1. vyd. Praha 1991. ISBN 80-7023-087-8.

MAREŠ, Michal: *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. 1. vyd. Praha 1999. ISBN 80-7260-011-7.

POSPIŠIL, Jaroslav: *Hyeny*. 5. a dopl. vyd. Vizovice – Lípa 2002. ISBN 80-86093-67-0.

STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945–1947*. 1. vyd. Praha 1991. ISBN 80-200-0328-2.

STANĚK, Tomáš: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Praha 2005. ISBN 80-7285-062-8.

STANĚK, Tomáš: *Perzekuce 1945. Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu – srpnu 1945*. 1. vyd. Praha 1996. ISBN 80-85241-99-4.

STANĚK, Tomáš: *Tábory v českých zemích 1945–1948*. 1. vyd. Šenov u Ostravy 1996. ISBN 80-902075-3-7.

Dobový tisk

Československá demokracie, 1945.

Hlas (Moravská Ostrava), 1945.

Nová svoboda. Deník Komunistické strany Československa pro ostravský kraj, 1945.

Nové slovo. List čs. strany národně socialistické, 1945, 1947.

Rudé právo, 1947.

Svobodné slovo, 1947.

Sborníky

BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945. In: *Ostrava: Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy 1997, s. 88–124. ISBN 80-86101-02-9.

KVAPILOVÁ, Iva: Přehled organizačního vývoje Sboru národní bezpečnosti v letech 1945–1950 se zaměřením na veřejně bezpečnostní (resp. pořádkovou a kriminální) složku. In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*. Praha 2003 s. 68–90. ISSN 1214-4274.

Internetové zdroje

-asi-: Vraždění Němců v ostravském táboře Hanke. Hrob obětí je stále neoznačený. ČT24 [online]. 2. 6. 2015 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/313529-vrazdeni-nemcu-v-ostravskem-tabore-hanke-hrob-obeti-je-stale-neoznaceny/>.

DANĚK, Radoslav. Táborová soustava na Ostravsku a poválečná perzekuce německého obyvatelstva. In: *Vyhnání, vysídlení, odsun?* [online]. Poslední úpravy 29. 4. 2013 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/sbornik-ze-studentske-konference-vyhnani-vysidleni-odsun/>.

HONUS, Aleš. Poválečný masakr Němců v Ostravě policie neotevře, podezřelí zemřeli. *Novinky* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/217779-povalecny-masakr-nemcu-v-ostrave-policie-neotevre-podezreli-zemreli.html>.

MOTÝL, Ivan. „Co je Němec, to patří zabít“. *Týden* [online]. 7. 6. 2015 [cit. 2015-06-29]. ISSN 1210-9940. Dostupné z: <http://www.sinagl.cz/zpravodajstvi/18-z-ceskych-medii/5255-co-je-nemec-to-patri-zabit.html>.

MOTÝL, Ivan. Přidušené dobili palicí, vzpomínají příbuzní zabitých Němců. *Týden* [online]. 19. 2. 2011 [cit. 2015-06-29]. ISSN 1210-9940. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pridusene-dobili-palici-vzpominaji-pribuzni-zabitych-nemcu_194279.html#.VahJmfntmko.

MOTÝL, Ivan. Vraždili Češi, ale masový hrob Němců označit nechťejí. *Týden* [online]. 3. 5. 2015 [cit. 2015-06-29]. ISSN 1210-9940. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vrazdili-cesi-ale-masovy-hrob-nemcu-oznacit-nechteji_341628.html#.VahNKvntmko.

NAVRÁTIL, Boleslav. Zločiny v ostravském internačním táboře Hanke. *Moravskoslezský deník* [online]. 8. 5. 2012 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/zlociny-v-ostravskem-internacnim-tabore-hanke-20120507.html.

TOMÁŠEK, Martin. HANKE má svou naučnou cedulku. *OU@LIVE* [online]. 19. 6. 2015, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://alive.osu.cz/hanke-nejobavanejsi-internacni-tabor-povalecneho-ostravska-bude-mit-naucnou-cedulku/>.

8 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dobová fotografie místa, kde se nacházel tábor „Hanke“. Stál na volném prostranství mezi domy.

Zdroj: <http://alive.osu.cz/hanke-nejobavanejsi-internacni-tabor-povalecneho-ostravska-bude-mit-naucnou-cedulku/> [cit. 2015-06-29].

Příloha č. 2 – Situační plán tábora „Hanke“

Zdroj: BORÁK, Mečislav: Internační tábor „Hanke“ v Moravské Ostravě v roce 1945. In: *Ostrava: Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy 1997, s. 97.

Příloha č. 3 – Opis úmrtního listu Františka Šediny

Zdroj: ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Opis úmrtního listu z 23. května 1946.

Příloha č. 4 – Novinový výstřižek (*Nové slovo*, 9. 5. 1947)

Zdroj: ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Výstřižek článku *Kde jsou protokoly případu „Hanke“?*, jenž byl uveřejněn 9. května 1947 v *Novém slovu*.

Příloha č. 5 – Novinový výstřižek (*Svobodné slovo*, 2. 9. 1947)

Zdroj: ABS-Ka, f. A 2/1, inv. j. 1765, kart. 57 – Výstřižek článku *Dříve než bude pozdě*, jenž byl publikován 2. září 1947 ve *Svobodném slovu*.

Přílohy č. 6 a 7 – Současné fotografie lokality, kde býval tábor „Hanke“. Dnes se na jeho místě nachází zástavba panelových domů.

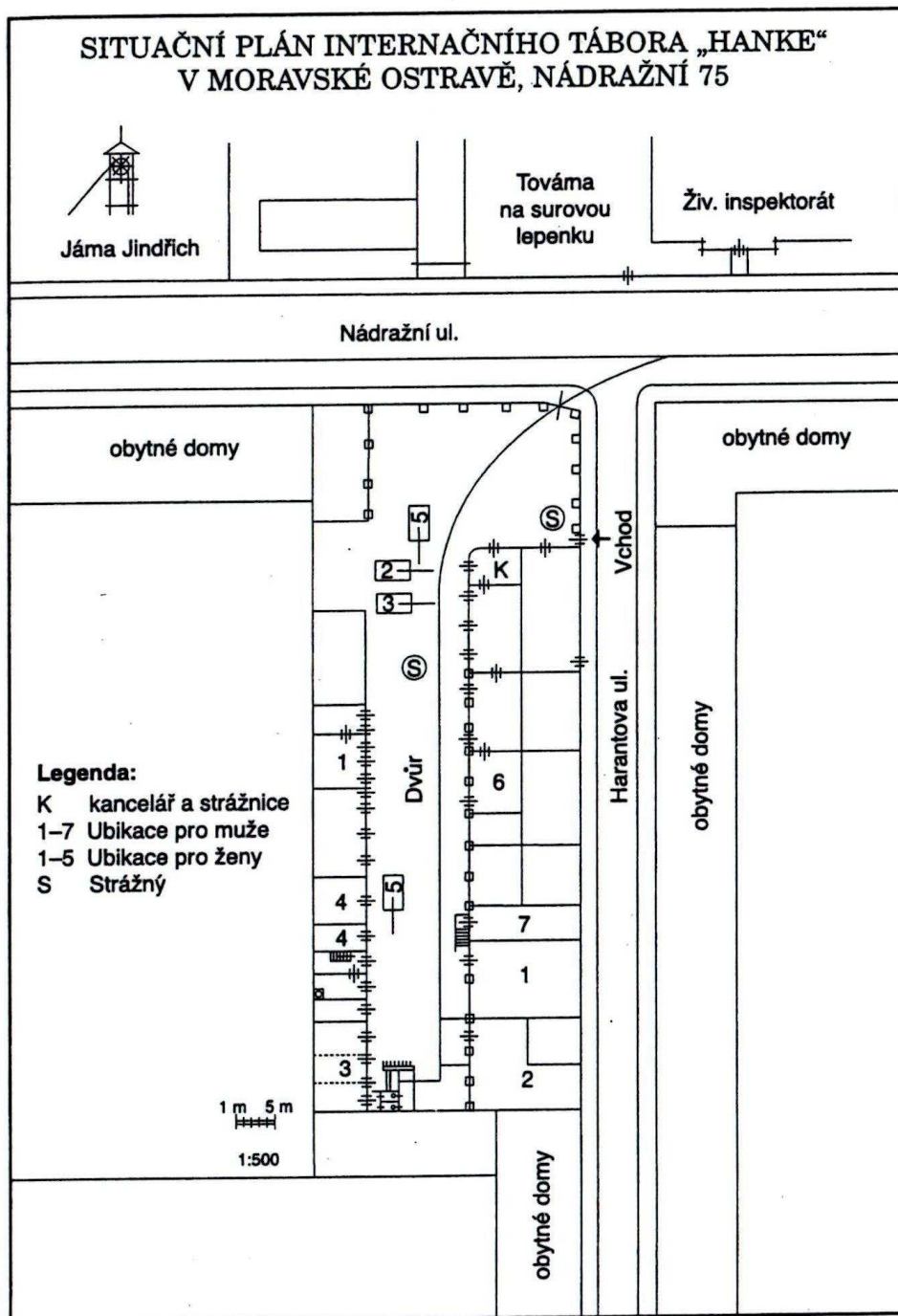
Zdroje: http://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/zlociny-v-ostravskem-internacnim-tabore-hanke-20120507.html [cit. 2015-06-29].

<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostrava/zpravy/150556-nemci-tesinskeho-slezska-chteji-pomnik-pro-obeti-povalecneho-masakru/> [cit. 2015-06-29].

Přílohy č. 8 a 9 – Naučná cedule ve výloze prodejny poblíž místa, kde se nacházel tábor „Hanke“. Cedule byla vystavena 21. června 2015, její umístění cedule inicioval okrašlovací spolek *Za krásnou Ostravu*.

Příloha č. 1

Příloha č. 2

O p i s.Československá republika.Diecése : Olomouc.Země Moravskoslezská.čís.jed.8045.Děkanství: Mor.Ostrava.Okres politický a soudní:Mor.OstravaFarní úřad: Mor.Ostrava.

12 Kč kolek.

Ú m r t n í l i s t .

L.S.

Str. 173-..š.p. 429.

Š e d i n a F r a n t i š e k	
Rodokmen	Ženatý skladník v Mor.Ostravě, syn Antonína Schediny a jeho manželky Františky, rož. Bečnarek.
Úmrtí	25.V. t.j. dva c a t ě h o p ě t ě h o května 1945.
Datum pohřbu	jeden tisíc devět set čtyřicet pět. 27.května 1945.
Místo úmrtí	Mor.Ostrava, intern.tábor u Hankeho.
Místo pohřbu	Mor.Ostrava
Náboženství	Římskokatolické
Věk	narozen 20.IX.1903-
Rodiště	Mor.Ostrava.-
Příčina smrti	Dle hlášení SNB neudána.
Kněz pochováající	pohřbil hrobník.
Poznámka	

Na farním úřadě v Moravské Ostravě dne 23.května 1946.

L.S.

Josef Nejedlý v.r.
farář.

N o v é S l o v o

ze dne 9. V. 1947 -Roč. III.č.

Kde jsou protokoly případu „Hanke“?

9.5.1947

-šaj. Jak okolnosti nasvědčují, byl ostravský internační tábor u firmy Hanke skvrnou na naší národní revoluci. Však také ministerstvo vnitra dobře vědělo, proč zařídilo přeložení kapitána Sedláře do Prahy. A dnes si velmi dobře vysvětluje ostravská veřejnost, proč vyšetřování celé události se dělo způsobem, který je až příliš zarážející. Ministerstvo vnitra nařídilo totiž zatčení původců »vzpourey«. Později dostavil se do Ostravy úředník ministerstva vnitra, vyžádal si všechny protokoly případu »Hanke« a odjel s nimi do Prahy. Od té doby se nic nevyšetřovalo, po protokolech ani stopy a jen tu a tam projevila se snaha umlčet toho, kdo něco věděl a chtěl mluvit. V zájmu pravdy a na žádost ostravské veřejnosti činíme tedy otevřený dotaz na ministerstvo vnitra, kde jsou protokoly o případu »Hanke«, případně jak daleko pokročilo vyšetřování události okolo tábora »Hanke«.

Dříve než bude pozdě?

V revolučních dnech byl v Ostravě německý tábor, jemuž se říkalo prostě tábor Hanke. Svého času se o poměrech, jaké v tomto táboře byly, rozepsal již ostravský tisk s výjimkou tisku komunistického. Nechceme se zde pouštět do podrobností, jež jsou nám známy, ale udivuje nás, proč všechny tyto věci nebyly již důkladně vyšetřeny povolanými činiteli, kteří dostali do rukou i některé protokoly očitých svědků. Rázným vyúčtováním s bývalými vedoucími tohoto tábora by se tak závčas veřejně prokázalo, že náš stát s podobnými výstřelky neodpovědných jednotlivců nemá nic společného a že je co nejrozhodněji odsuzuje. Jak se dovídáme, žije v Heidelbergu v Německu známý ostravský (později odsunutý) stavitel Smolka, který tímto táborem prošel. Ten byl americkou MP v Heidelbergu na vyšší příkaz pověřen, aby zpracoval materiál o tomto táboře. Smolka pracuje ve zvláštní kanceláři, povolává si odsunuté Němce, kteří táborem prošli, sepisuje s nimi protokoly a shromažďuje tak celý dostupný materiál.

lvi

Příloha č. 6

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

